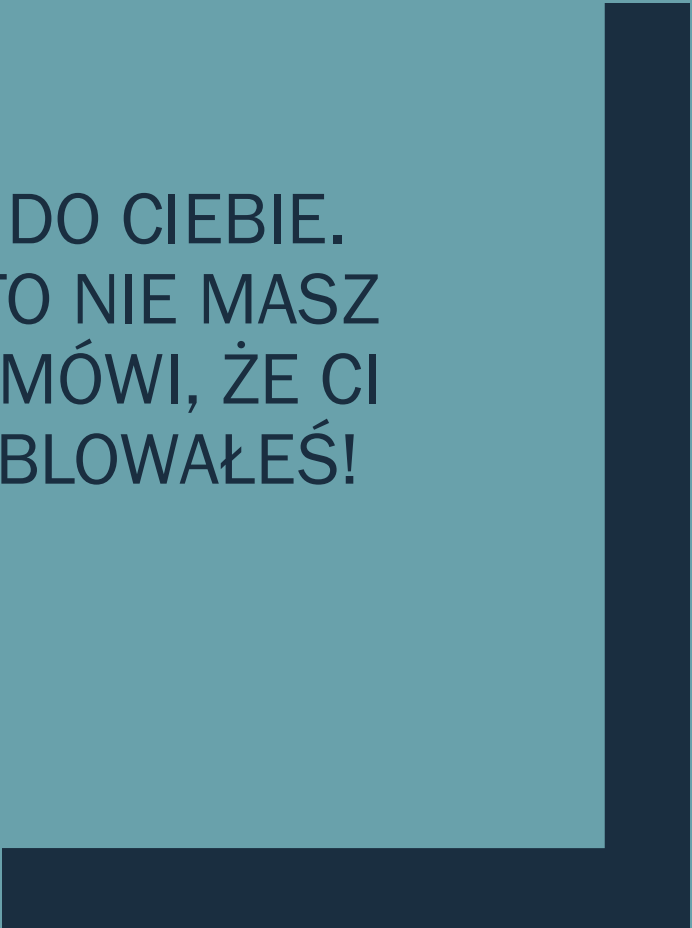

The image features two dark blue L-shaped brackets. One is located in the top-left corner, and the other is in the bottom-right corner. They are positioned symmetrically around the central text.

PISMO ŚWIĘTE

BIBLIA TO SŁOWO BOŻE SKIEROWANE DO CIEBIE.
JEŚLI TWOJA BIBLIA JEST ZAMKNIĘTA, TO NIE MASZ
PRAWA MÓWIĆ, ŻE BÓG DO CIEBIE NIE MÓWI, ŻE CI
NIE ODPOWIADA. PRZECIEŻ GO ZAKNEBLOWAŁEŚ!

Objawienie Boga

Nadprzyrodzone Objawienie Boga

Pismo
Święte

Tradycja
święta

Stworzenie

A person stands on a rocky mountain peak, silhouetted against a bright sunset. The sun is low on the horizon to the left, casting a warm glow over the scene. The landscape is a vast mountain range with rugged peaks and deep valleys. The foreground shows rocky terrain with some sparse vegetation. The sky is a mix of orange, yellow, and blue.

CZY ŚWIAT BYŁBY TAK PIĘKNY, GDYBY ZA
ZJAWISKAMI NATURALNYMI NIE STAŁ
STWORZYTEL?

TO, ŻE ŚWIAT I ŻYCIE „JEST” PRZYPADKOWE, JEST
NIEMAL NIEPRAWDOPODOBNE, ALE JEDNAK
MOŻLIWE, ALE TO „JAKI JEST” ŚWIAT PIĘKNY, JEST
NIEMOŻLIWE BEZ UDZIAŁU STWÓRCY,

Objawienie Boga

Nadprzyrodzone Objawienie Boga

Pismo
Święte

Tradycja
święta

Stworzenie

TO, ŻE ŚWIAT I ŻYCIE „JEST” PRZYPADKOWE, JEST NIEMAL
NIEPRAWDOPODOBNE, ALE JEDNAK MOŻLIWE, ALE TO „JAKI JEST”
ŚWIAT PIĘKNY, JEST NIEMOŻLIWE BEZ UDZIAŁU STWÓRCY

Objawienie
= depozyt wiary

```
graph TD; A[Objawienie = depozyt wiary] --> B[Pismo Święte]; A --> C[Tradycja święta];
```

Pismo Święte

Tradycja święta

Tradycja Święta

- O zachowaniu Tradycji Świętej czytamy w 2 Tes 2, 15: „Bracia bądźcie wytrwali i zachowujcie tradycje, o których zostaliście pouczenie słowem, jak i listem”.

- Wniosek: nie wszystkie prawdy wiary zostały zapisane w Biblii. Ale zostały „zachowane w tradycji”. (np. Wniebowzięcie)
- Pismo i Tradycja tworzą jedną całość, która została powierzona Kościołowi
- Duch Święty cały czas działa w Kościele i czuwa nad właściwą interpretacją Pisma Świętego.
- Kościół jest żywym organizmem, w którym cały czas działa Bóg.
- Nie jest tak, że Jezus opuścił Kościół w dniu Wniebowstąpienia, ponieważ 10 dni po Wniebowstąpieniu było Zesłanie Ducha Świętego
- „Kościół jest filarem i podporą prawdy” (1 Tm 3, 14)

Podział Pisma Świętego

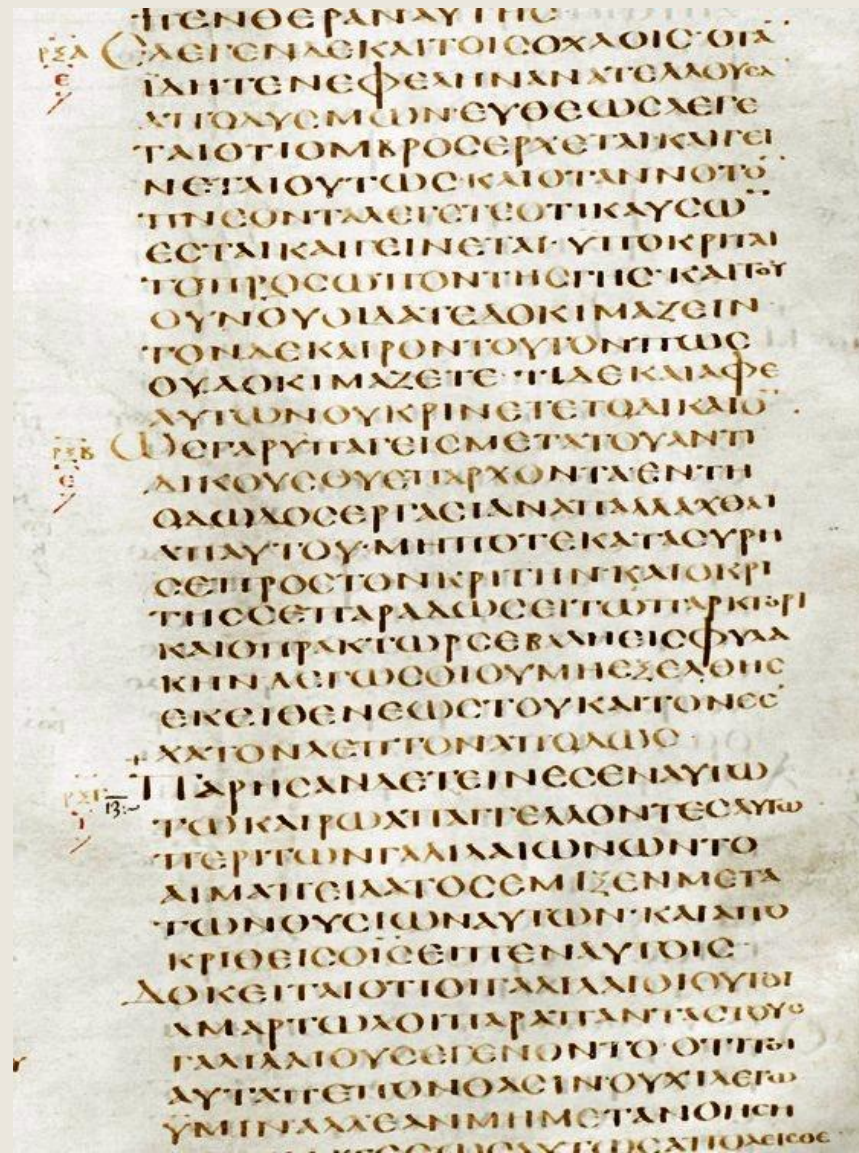
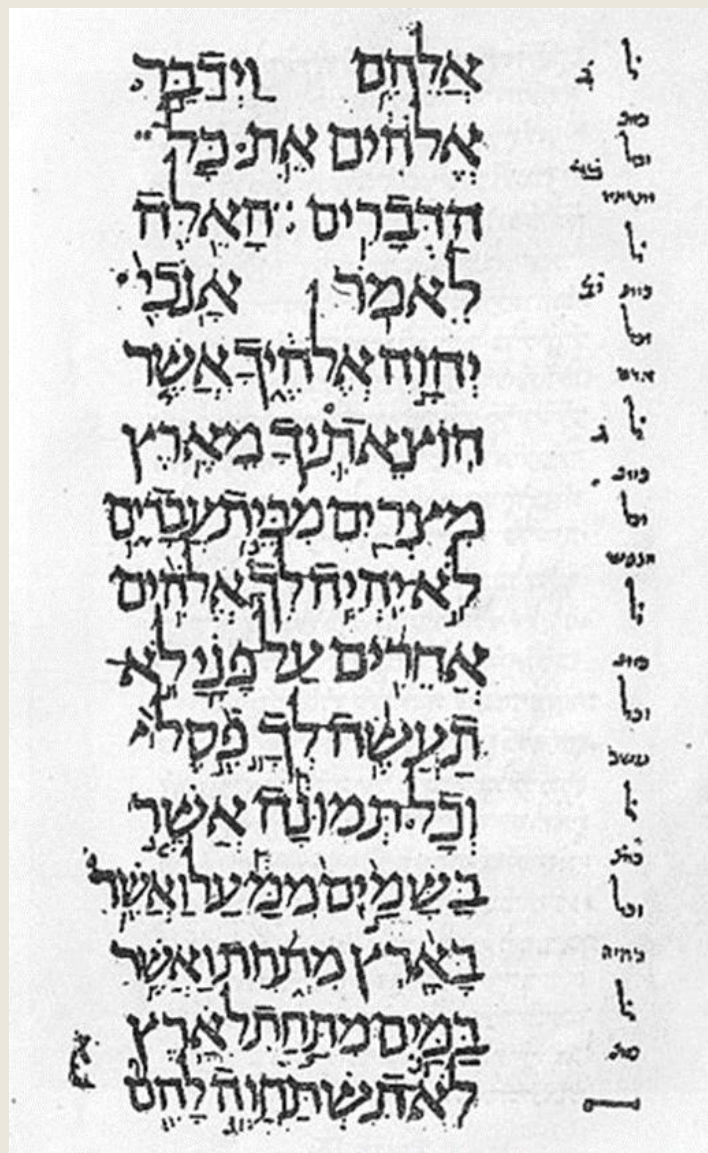

Stary Testament - ST
(46 ksiąg)

Nowy Testament - NT
(27 ksiąg)

Fragment Ks. Wyjścia po hebrajsku i Ewangelii św. Łukasza po grecku

https://www.youtube.com/watch?v=gp_iEdFQ18s (z jakich części składa się Biblia (3mc))

https://www.youtube.com/watch?v=Y3r93HbCKPs&list=PLIcePO_eJb2-DRzJ-mpYDdvBKcsGutqlq&index=11&t=15s (Kto zdecydował co jest w Biblii?)

https://www.google.com/search?client=opera&q=yt+czym+jest+bibli&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:bf97228a,vid:p_3VMHJ2AFg (czym jest Biblia)

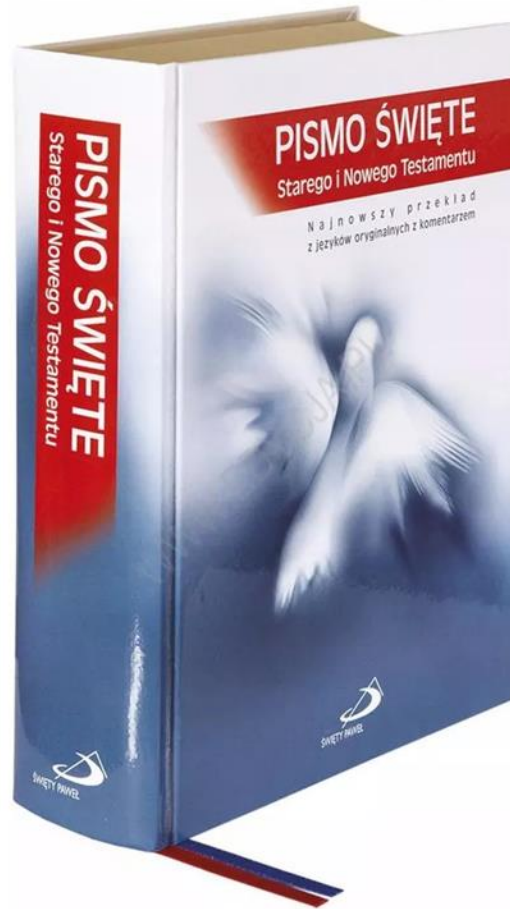
<https://www.youtube.com/watch?v=35-bHqDL5PI&t=128s> (historia biblijna)

<https://www.youtube.com/watch?v=Y2pbtCXdWhw> (schematy kompozycyjne)

<https://www.youtube.com/watch?v=ly3224-TDLk&t=1s> (miejsce akcji)

KAHOOT z 3mc: https://create.kahoot.it/share/987f1fdb-6e2c-43d0-8ee5-56edb2647d93?fbclid=IwAR0q9n6ihodnHdGkjQuO2ZxHhF_oOBMEgVLjk2bAszKFNUB_ZiAMFBAJBs+https%3A%2F%2Fcreate.kahoot.it%2Fdetails%2F3mc-biblia-odc-10-i-11%2F55217b66-afb1-46c4-8c24-56fb14721a33%3Ffbclid%3DIwAR29BeUWpRzl-

Byblos

- Wyraz Biblia pochodzi od greckiego wyrażenia *ton biblion*, które oznacza zwój lub księgę.
- Wyrażenie to ma związek ze starożytnym miastem Byblos, położonym na terenach współczesnego Libanu. Byblos było oficjalnym dostawcą wyrobów z papieru dla całego
- starożytnego świata, co spowodowało, że jego nazwa stała się synonimem słowa „księga”
- lub „zwój”. Podobnie jest dziś: używając na przykład słowa *maggi*, mamy na myśli po prostu przyprawę do zup, niezależnie od tego, jakiej faktycznie jest marki.
- Grecki wyraz oznaczający Biblię użyty jest poza tym tak naprawdę w liczbie mnogiej — *ta*
- *biblia*, co oznacza zwoje lub księgi. My mamy tendencję do uznawania Biblii za pojedyncze dzieło, ale ci, którzy te „księgi” kompilowali, postrzegali je jako coś, czym
- naprawdę są — zbiór prac różnych autorów. I jest to zbiór mocno zróżnicowany!
- Biblia zawiera teksty prawne i historyczne, poezję, filozofię, muzykę, korespondencję i
- proroctwa. Twórcy Biblii to także zróżnicowana grupa ludzi, wśród których byli innymi pasterze, królowie, rolnicy, księża, poeci, skrybowie, prorocy i rybacy

BYBLOS – ZWOJE KSIĄG (Z JEŻ. GREC.)

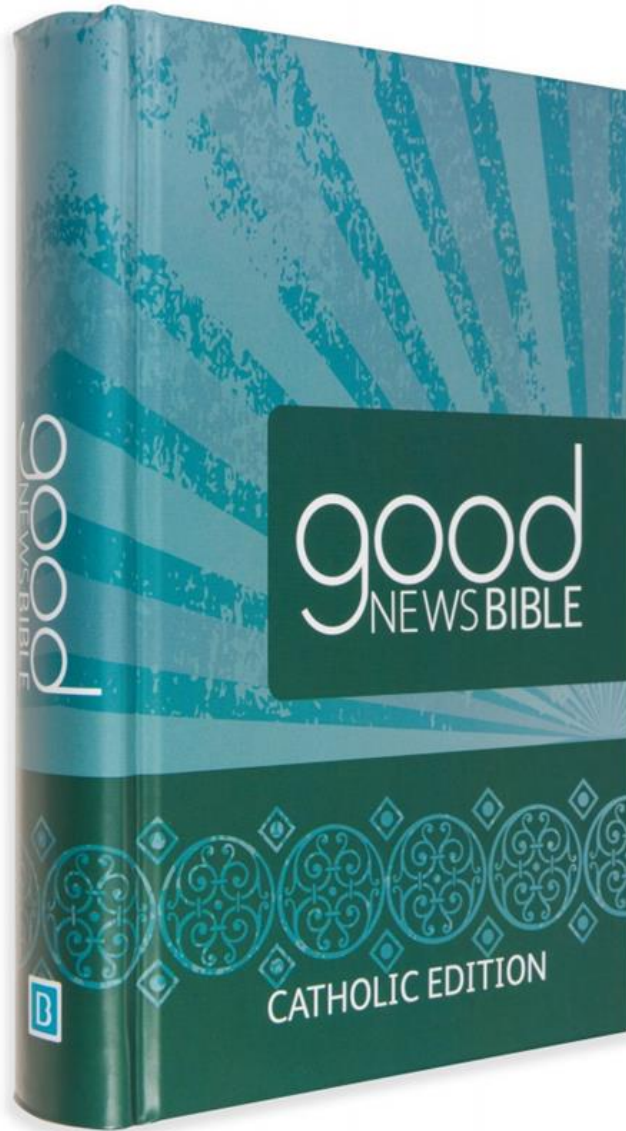
- Biblia – (grec. Biblion) dosł. zwoje ksiąg.

A) Greckie słowo byblos oznaczało papirus i stąd nazwa nadana miastu prawdopodobnie przez greckich handlarzy, którzy ściągali do Byblos po ten surowiec.

B) Od nazwy miasta Byblos, który był największym w starożytności dostawcą papirusu, wzięła się nazwa byblos – papirus. (Podobnie było z adidasami)

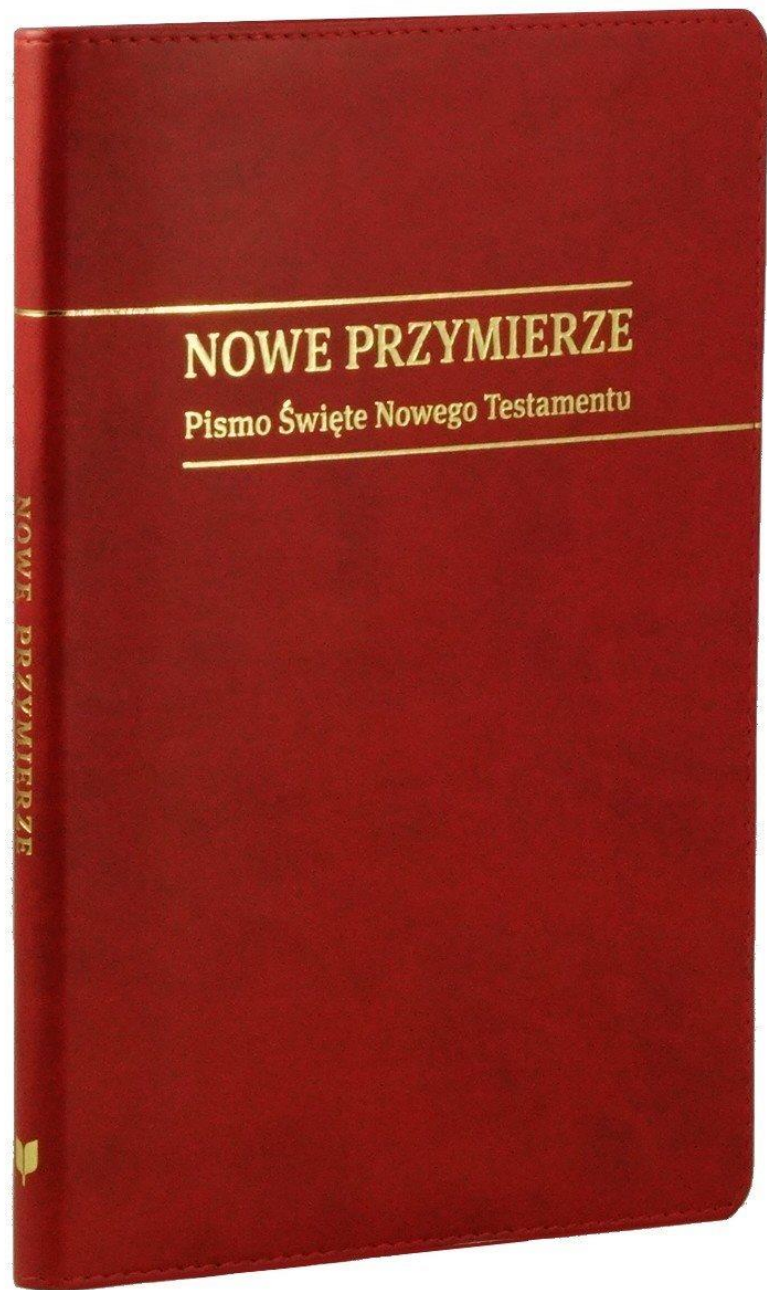
■ **Biblia** – (grec. Biblion) dosł. zwoje ksiąg.

A) Greckie słowo byblos oznaczało papirus i stąd nazwa nadana miastu prawdopodobnie przez greckich handlarzy, którzy ściągali do Byblos po ten surowiec.

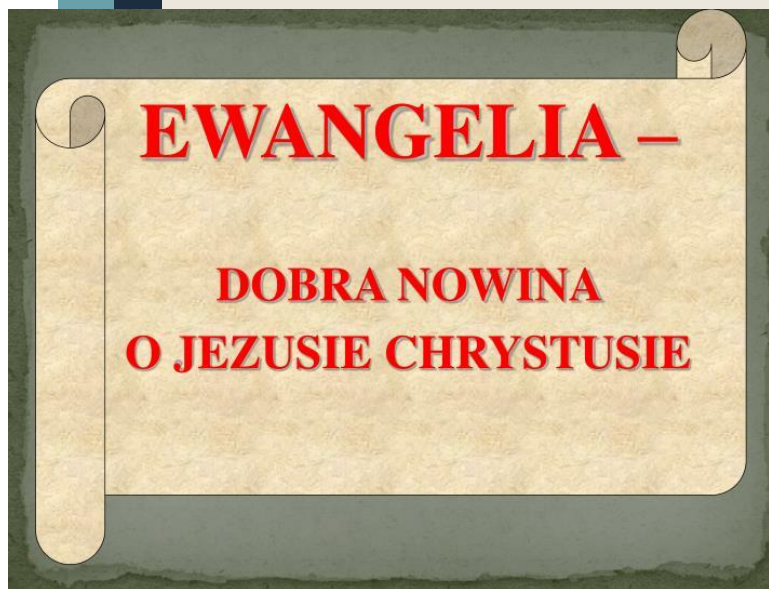
B) Od nazwy miasta Byblos, który był największym w starożytności dostawcą papirusu, wzięła się nazwa byblos –papirus. (Podobnie było z adidasami)

■ **Ewangelia** – (grec. Evangelion) Dobra Nowina (Good News)

■ **Nowy Testament** – (łac. testamentum) Nowe Przymierze. W Starym Testamencie Bóg zawierał Stare Przymierze z Adamem, Noe, Abrahamem, Mojżeszem. Wszystkie te Przymierza Boga z człowiekiem człowiek złamał. W końcu przyszedł Chrystus i zawarł Nowe Przymierze (Nowy Testament), za który oddał życie na krzyżu

- Biblia – (grec. Biblion) dosł. zwoje ksiąg
- Ewangelia – (grec. Evangelion) Dobra Nowina (Good News)
- Nowy Testament – (łac. testamentum) Nowe Przymierze

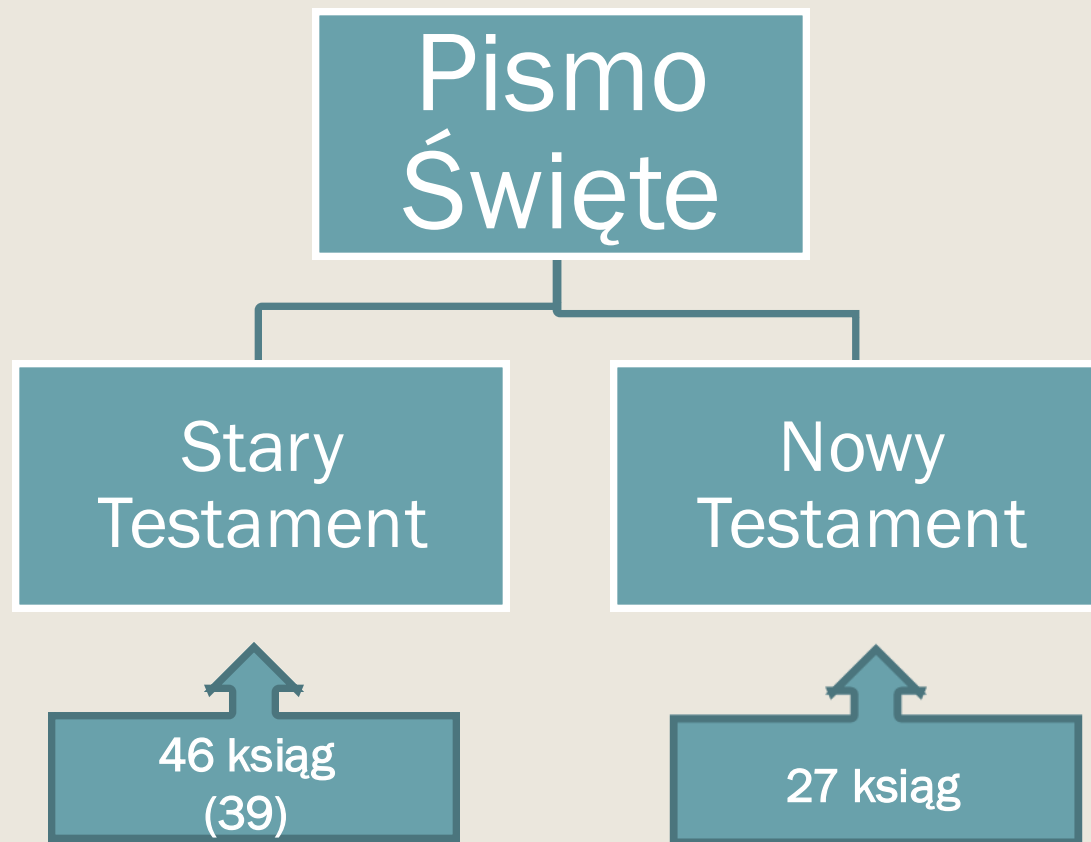
Zapamiętaj do matury z języka polskiego:

- Obok kultury śródziemnomorskiej (Grecja, Rzym) BIBLIA jest drugim ze źródeł kultury europejskiej
- Biblia – (grec. Biblion) dosł. zwoje ksiąg
- Ewangelia – (grec. Evangelion) Dobra Nowina (Good News)
- Nowy Testament – (łac. testamentum) Nowe Przymierze
- Stary Testament powstaje od XIII-I w. p.n.e w języku przede wszystkim hebrajskim, ale także w greckim (najmłodsze księgi) oraz w niewielkiej części w aramejskim
- Nowy Testament powstaje w języku greckim i aramejskim od 51-96 r. n.e.

Kanon Pisma Świętego

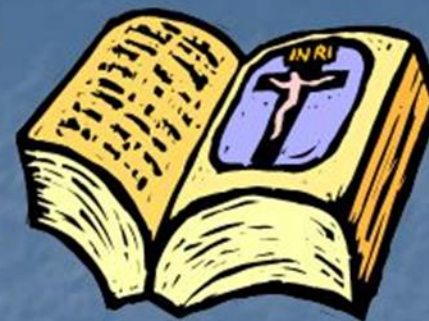
- Zbiór ksiąg uznanych za autentyczne i natchnione
- To te księgi, które zostały napisane pod natchnieniem Ducha Świętego

Podział i liczba ksiąg

W katolickim kanonie jest 73- ksiąg biblijnych
 Stary Testament zawiera 46- ksiąg
 zaś w Nowym Testamencie jest 27- ksiąg

***Tak w ST, jak i w NT- ze względu na treść- można pogrupować księgi następująco:
 historyczne, dydaktyczne i prorockie (profetyczne).***

Część Grupa	Stary Testament (46 ksiąg)	Nowy Testament (27 ksiąg)
Historyczne	Rdz, Wj, Kpł, Lb, Pwt (Tora), Joz, Sdz, 1-2 Sm, 1-2 Krl, 1-2 Krn, Ezd, Ne, Rt, Tb, Jdt, Est, 1-2 Mch- (21)	Mt, Mk, Łk, J, Dz (Razem 5)
Dydaktyczne	Hi, Ps, Prz, Koh, Pnp, Mdr, Syr- (7)	• <u>Listy Pawła</u> (13): Rz, 1-2Kor, Ga, Ef, Flp, Kol, 1-2Tes, 1-2Tm, Tt, Flm Hbr <u>Listy katolickie</u> (7): Jk, 1-2P, 1-3J, Jud (Razem 21)
Prorockie	<u>Prorocy Więksi:</u> Iz, Jr, (+ Ba, +Lm), Ez, Dn	Apokalipsa św. Jana
	<u>Prorocy Mniejsi:</u> Oz, Jl, Am, Ab, Jon, Mi, Na, Ha, So, Ag, Za, Ml (Razem- 18)	

Księgi Starego Testamentu (46):

Historyczne:

Pięcioksiąg, Joz, Sdz, 1-2 Sm, 1-2 Krl., 1-2 Krn, Ezd, Nh, Rt, Tb, Jd, Est, 1-2 Mch

Dydaktyczne:

Hiob, Ps, Koh, Prz, Pnp, Mdr, Syr

Prorockie:

Izajasz, Jeremiasz, Ez, Daniel, Oz, Jl, Am, Ab. Jonasz, Mi, Na, Ha, So, Ag, Za, MI

Księgi Nowego Testamentu (27):

Historyczne:

4 Ewangelie i
Dzieje
Apostolskie

Dydaktyczne:

Listy św. Pawła,
Jakuba, Piotra,
Jana

Prorockie:

Apokalipsa św.
Jana

Stary Testament

Historyczne:

Pięcioksiąg, Joz, Sdz, 1-2 Sm,
1-2 Krl., 1-2 Krn, Ezd, Nh, Rt,
Tb, Jd, Est, 1-2 Mch

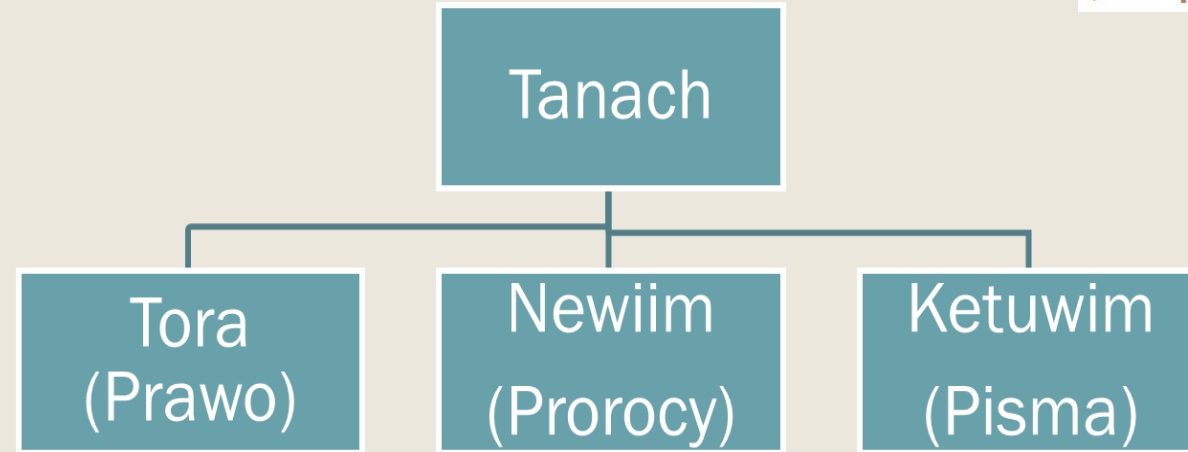
Dydaktyczne:

Hiob, Psalmy, Kohelet,
Przysłów, Pnp, Mdr, Syr

Prorockie:

Izajasz, Jeremiasz, Ez, Daniel,
Oz, Jl, Am, Ab. Jonasz, Mi, Na,
Ha, So, Ag, Za, Ml

Tanach = Biblia hebrajska

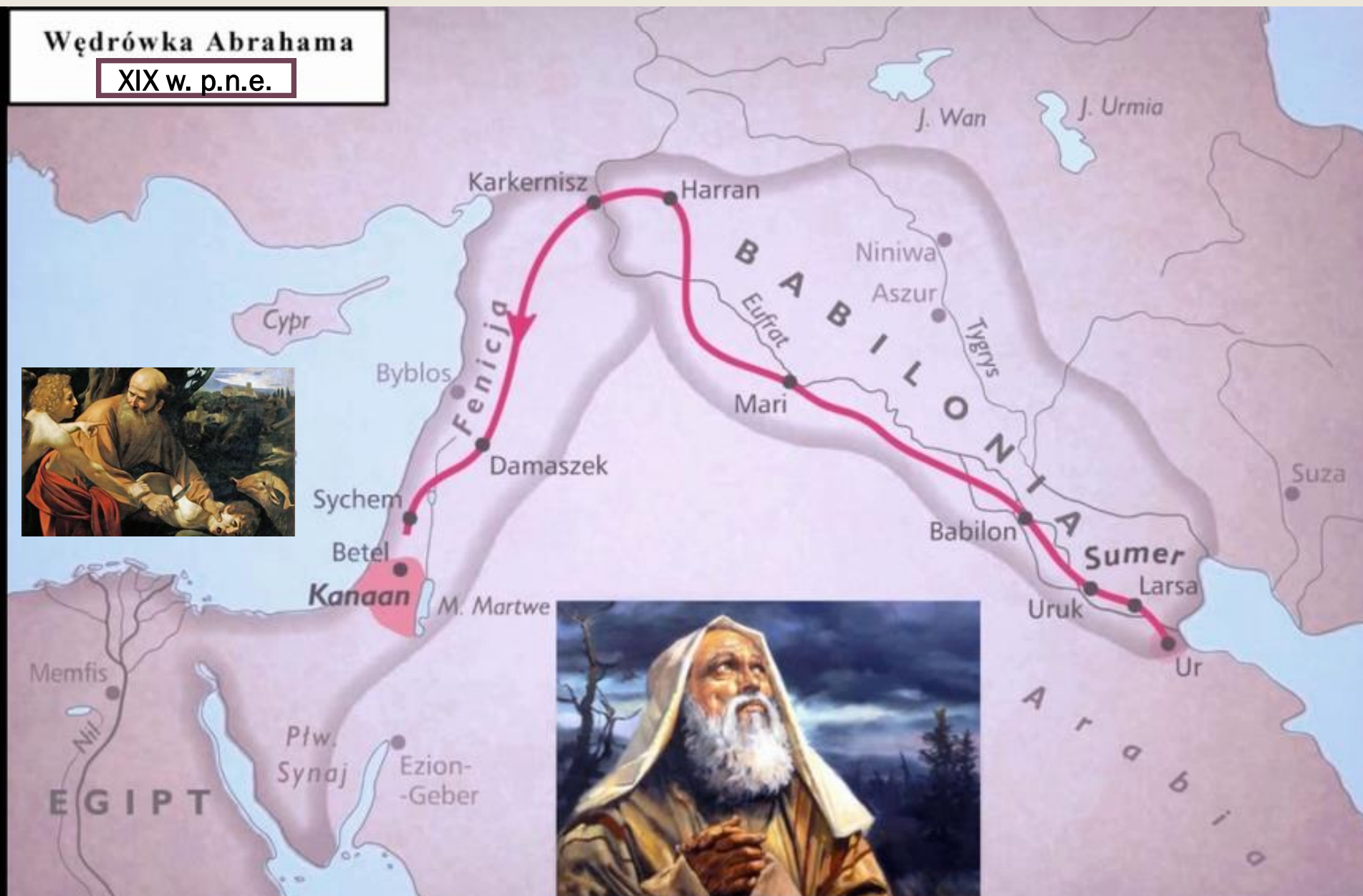
Tora = Pięcioksiąg = Rdz, Wj, Lb, Kpł, Pwt

Biblia hebrajska

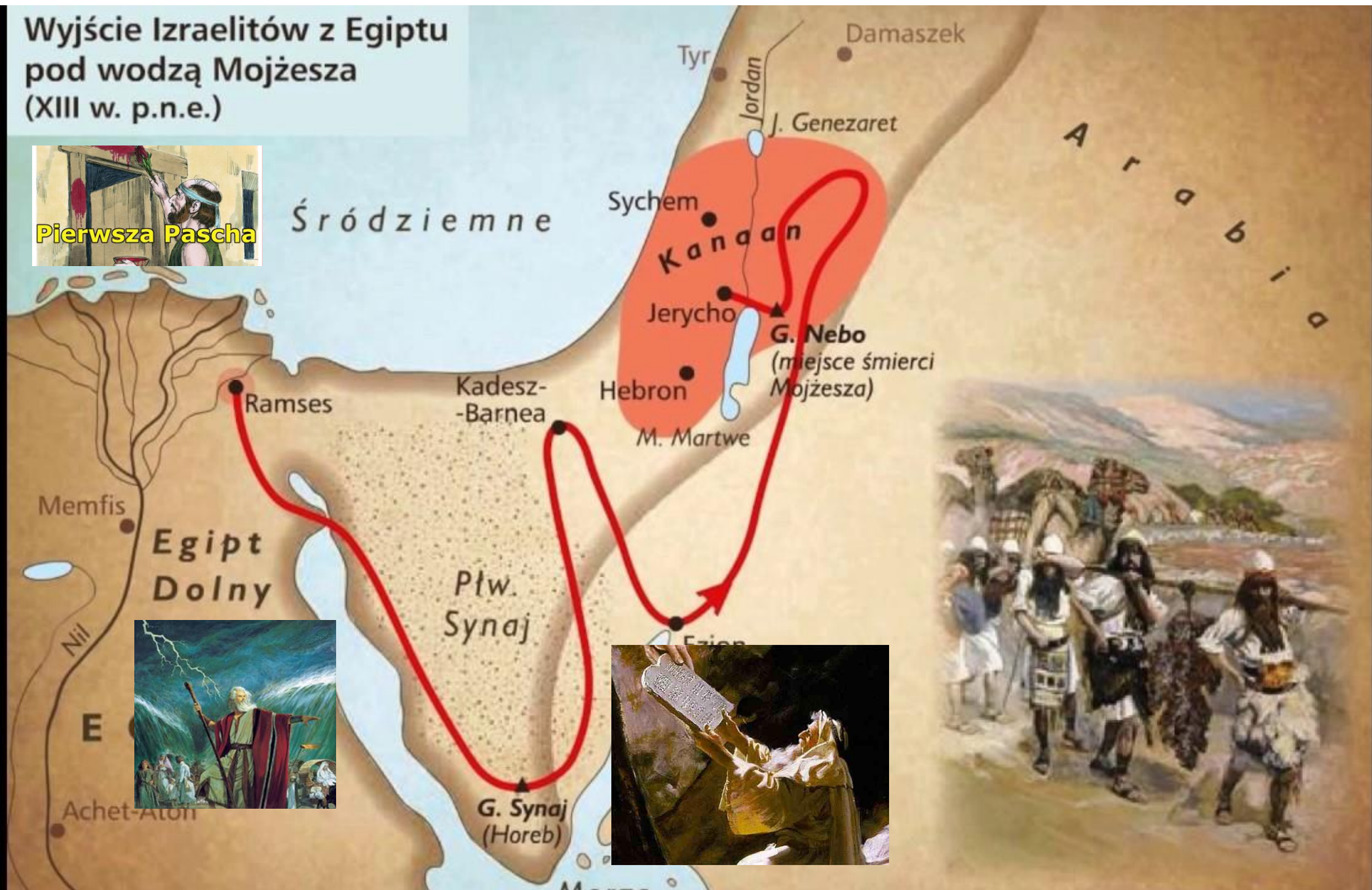
- Tanach: akronim określający Biblię hebrajską, utworzony od początkowych liter trzech części Pisma: Tora („Prawo”), Newiim („Prorocy”), Ketuwim („Pisma”). Tanach jest świętą księgą judaizmu, która powstała z tekstów hebrajskich oraz – w niewielkiej części – aramejskich.
- Nie ma w niej ksiąg deuterokanonicznych (jak w protestanckiej)
- Saduceusze, w przeciwieństwie do faryzeuszów uznawali tylko Torę, dlatego nie uznawali zmartwychwstania.

Wędrowka Abrahama

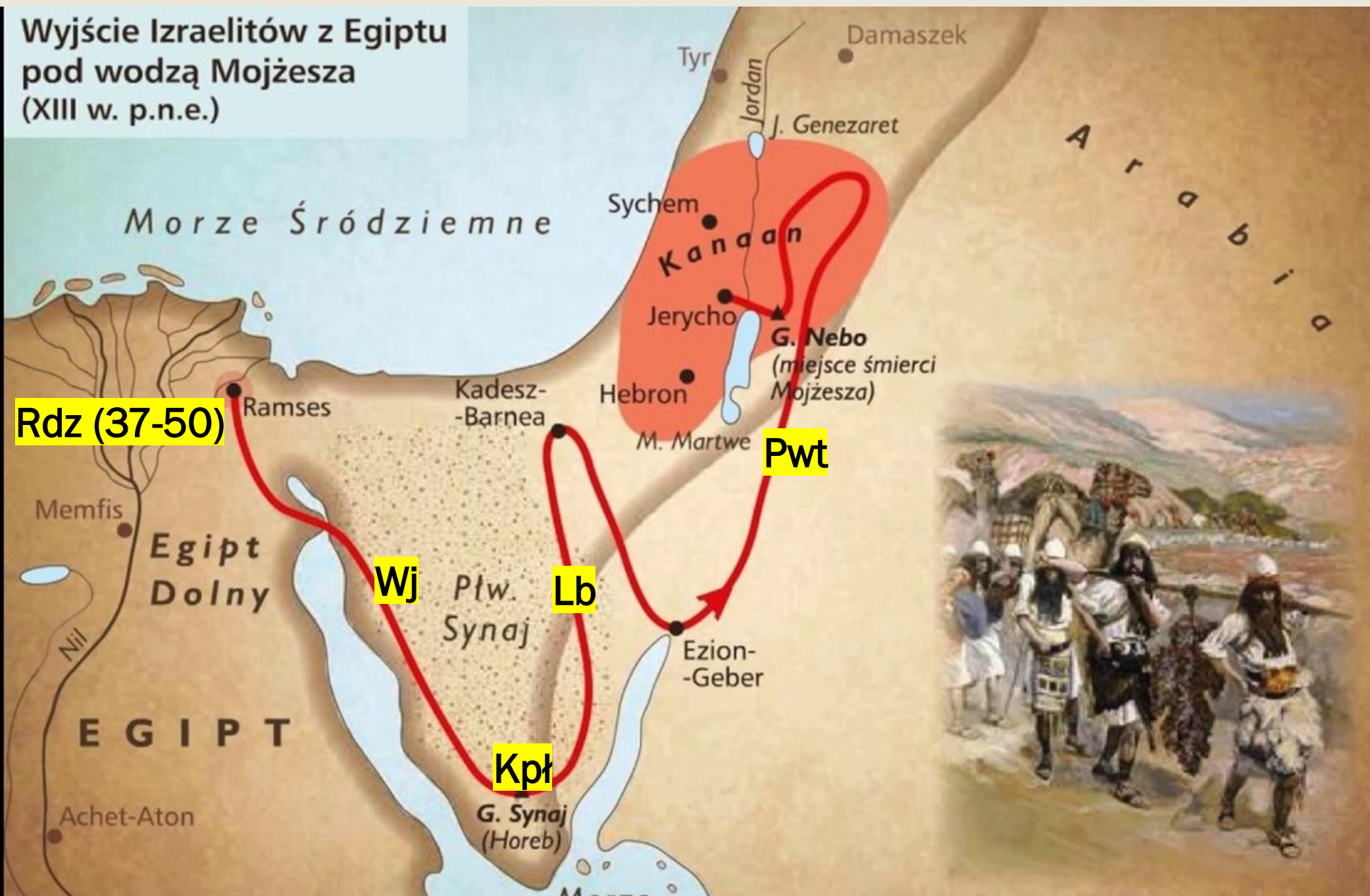
XIX w. p.n.e.

Wyjście Izraelitów z Egiptu pod wodzą Mojżesza (XIII w. p.n.e.)

Wyjście Izraelitów z Egiptu
pod wodzą Mojżesza
(XIII w. p.n.e.)

Abraham's Journey

Abraham i Sara XIX w. p.n.e.

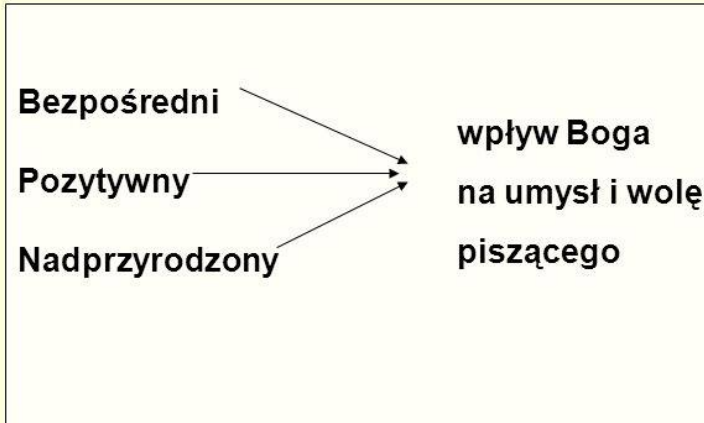

SIGHT & SOUND
THEATRES

MOSES

NATCHNIENIE
BIBLIJNE

BIBLIA JEST
NAPISANA:

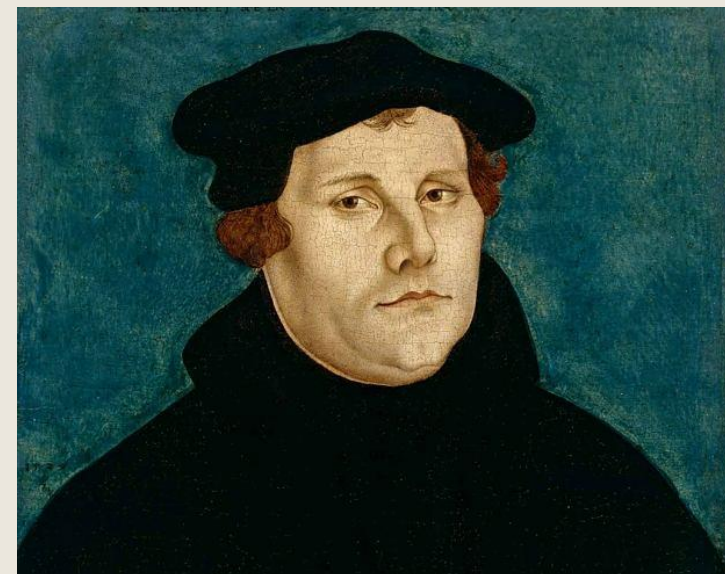
PRZEZ
CZŁOWIEKA

POD
NATCHNIENIEM
BOGA

Stary Testament Biblii protestanckiej ma 39 a nie 46 ksiąg. Dlaczego?

- Protestanci korzystają z tzn. Biblii hebrajskiej (Stary Testament), która ma 39 ksiąg, Jest to jedna z ważnych różnic między katolikami a protestantami.
- Dlaczego w XVI wieku protestanci odrzucili najmłodsze księgi Starego Testamentu?

- Argumenty protestantów za odrzuceniem 7 ksiąg ze Starego Testamentu:
 1. W Biblii hebrajskiej nie ma ksiąg deuterokanonicznych (najmłodsze). Napisane pod natchnieniem Bożym są tylko księgi hebrajskie. Kto jak nie Żydzi znają się najlepiej na Starym Testamencie?
 2. W najmłodszych księgach S.T. pojawia się odrzucona przez protestantów teologia (np. Czyściec: modlitwa za zmarłych w 2 Ks. Machabejskiej)

Synod w Hipponie i Kartaginie

Sobór Trydencki

- Sobór Trydencki w odpowiedzi na reformację ostatecznie ustala kanon Pisma Świętego.
- Po Synodzie w Hipponie i Kartaginie dyskusje dotyczyły pojedynczych fragmentów/rozdziałów, ale nie wszystkich ksiąg wtrónokanonicznych.

- Argumenty katolików za przyjęciem ksiąg deuterokanonicznych za natchnione:
1. W IV w. na synodach w Hipponie i Kartaginie potwierdzono, że księgi wtórnikanoniczne są natchnione
 2. Przez półtora tysiąca lat chrześcijanie różnych odłamów je uznawali, a Marcin Luter je odrzucił po przegranej dyskusji na temat Czyśćca
 3. Przy okazji Luter celowo sfałszował niemieckie tłumaczenie oraz wyrzucił z kanonu N.T. List Św. Jakuba, ponieważ się z nim nie zgadzał („wiera bez uczynków jest martwa”) Później się z tego wycofał.
 4. Pan Jezus nigdy nie cytował Biblii hebrajskiej, ale zawsze jej greckie tłumaczenie, czyli Septuagintę w której były księgi deuterokanoniczne (poza tymi, które powstały po III wieku p.n.e.)
 5. Pan Jezus nawiązuje do ksiąg deuterokanonicznych.

Protokanoniczne i deuterokanoniczne księgi Starego Testamentu

Księgi protokanoniczne – to te, które od samego początku nie budziły wątpliwości co do ich natchnienia i kanoniczności.

Księgi deuterokanoniczne – (*deutero* z j. gr. drugi) – 7 ksiąg, których natchnienie i kanoniczność podważają Żydzi i protestanci. Dołączono je do kanonu później niż protokanoniczne.

Do ksiąg deuterokanonicznych zalicza się księgi:
Barucha, Judyty, 1 i 2 Machabejską, Mądrości Syrachy, Tobiasza, Mądrości Daniela, Estery.

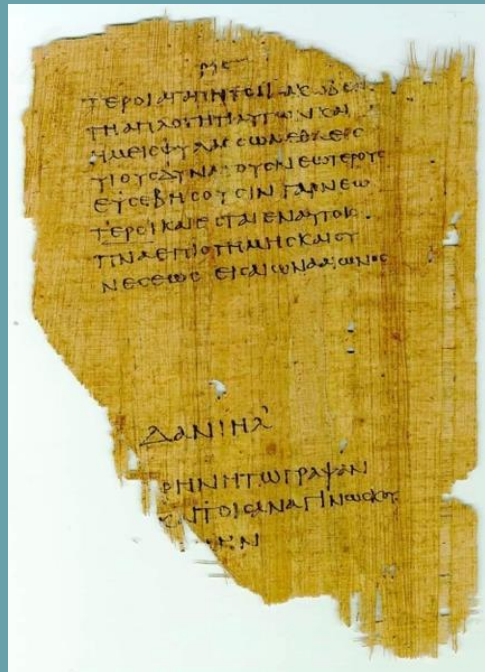
OSTATECZNIE KSIĘGI
DEUTEROKANONICZNE
FORMALNIE
DOŁĄCZONO W IV
WIEKU NA SYNODZIE
W HIPPONIE I
KARTAGINIE

Septuaginta

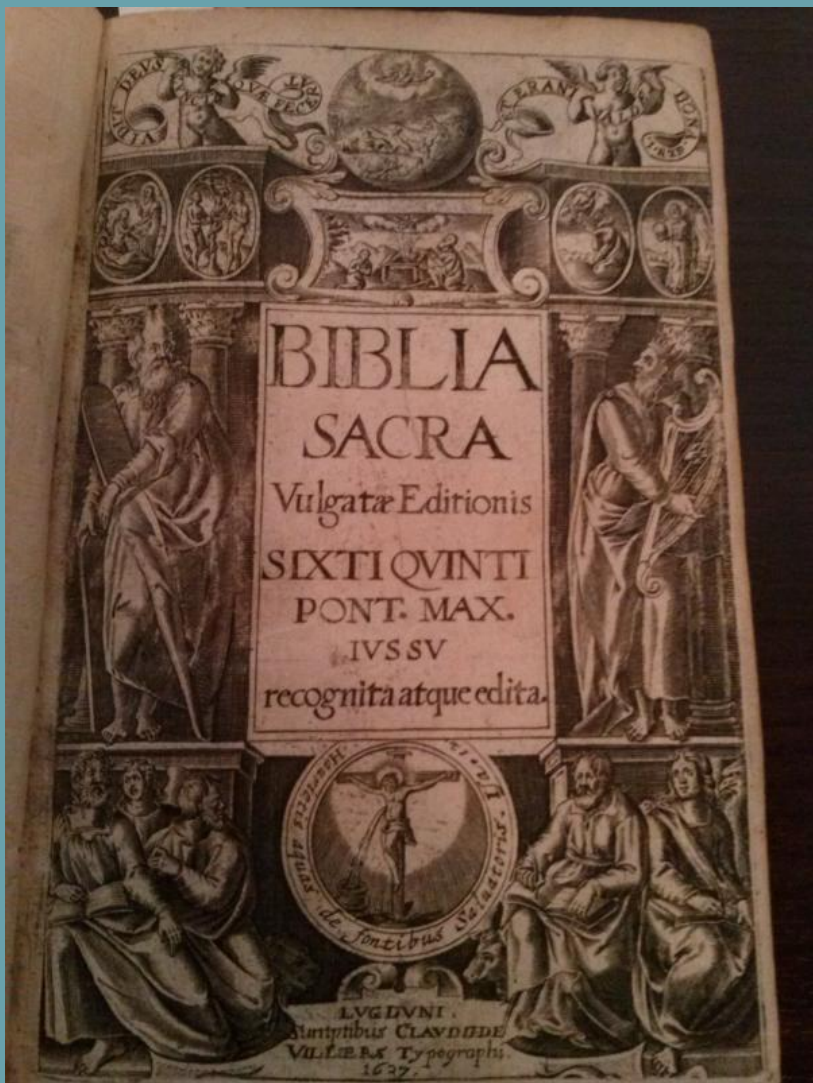
LXX –tłumaczenie siedemdziesięciu.

Według legendy 70 tłumaczy niezależnie od siebie przetłumaczyło hebrajski Stary Testament na grecki. Kiedy się spotkali, ich wersje były identyczne. Uznano to za działanie Boże.

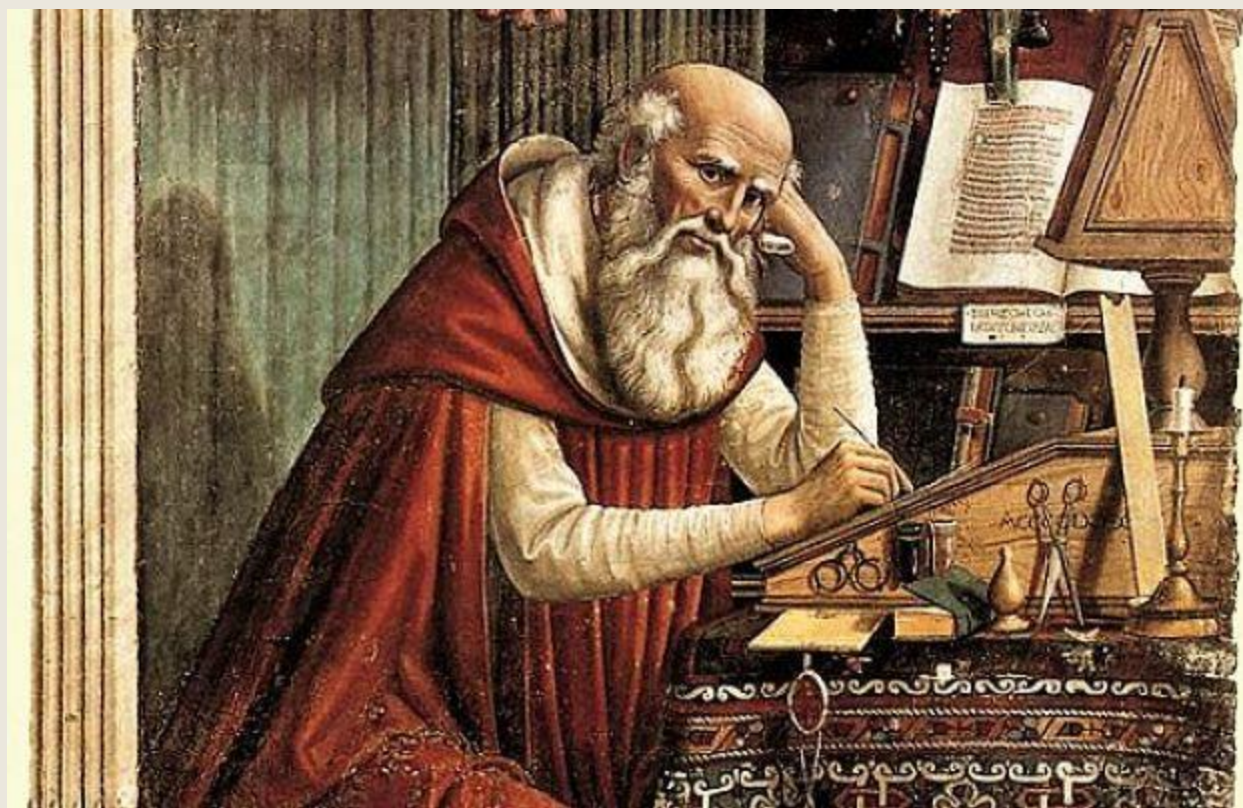

- Żydzi byli rozproszeni po całym świecie i nie znali już języka hebrajskiego, który wymarł.
- Żydzi mówią po aramejsku i grecku
- W III w. p.n.e. powstaje tłumaczenie Biblii hebrajskiej na grekę. W tym tłumaczeniu znalazły się dodatkowo nowe księgi.
- Pan Jezus i Apostołowie zawsze cytowali Septuagintę, nigdy Biblię hebrajską. Podobnie faryzeusze.
- Żydzi w czasach Jezusa także uznawali Septuagintę. Dopiero kilkadziesiąt lat później, kiedy dla chrześcijan LXX stała się najważniejszą księgą Starego Testamentu, Żydzi w 102 roku odrzucili Septuagintę.

Wulgata

- Wulgata to **łacińskie** tłumaczenie całego Pisma Świętego. Odegrało gigantyczną rolę.
- To z niego Kościół korzystał ponad 1500 lat !!!
- Jego autorem jest św. Hieronim (IV w. n.e)

Apokryfy N.T.

```
graph TD; A[Apokryfy N.T.] --> B[Ortodoksyjne (nieheretyckie)]; A --> C[Nieortodoksyjne (heretyckie)];
```

Ortodoksyjne
(nieheretyckie)

Nieortodoksyjne
(heretyckie)

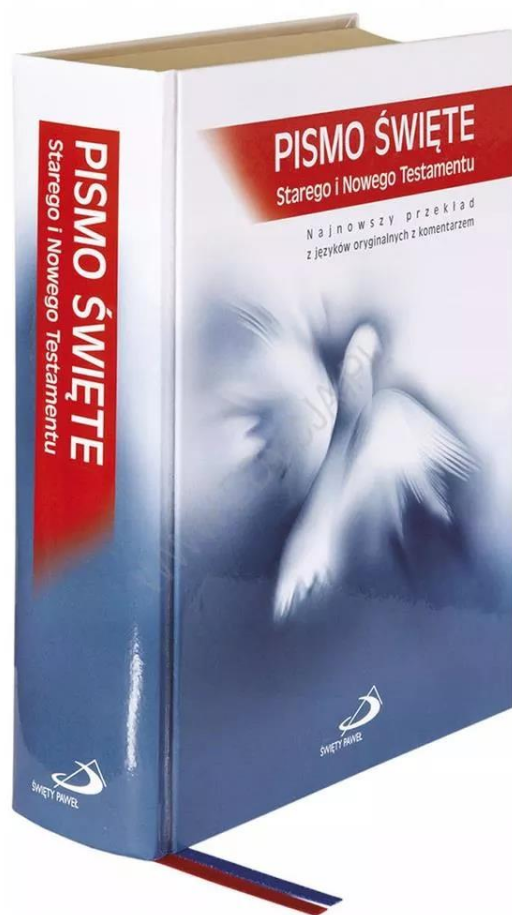
BIBLE

Basic Instruction Before Leaving Earth
„podstawowe instrukcje przed opuszczeniem Ziemi”

Objawienie Boże: kurtyna w górę!

- Najstarsze historie ze Starego Testamentu pochodzą z XIX w., (Abraham, Izaak, Jakub) a najmłodsze (Księga Mądrości, Księgi Machabejskie) z II/I w. Dzieli je więc niemal dwa tysiące lat, choć są w jednej Biblii. Ich spisanie dzieli ponad tysiąc lat.
- Bóg w najstarszych fragmentach S.T. jest mocno antropomorfizowany (zazdrości, gniewa się, a nawet zabija), przez tysiąc lat jednak Bóg coraz bardziej się objawia.
- Podobnie jest ze zmartwychwstaniem. Na początku jest sheol, a dopiero w najmłodszych księgach S.T. pisanych już po grecku (Mądrości, Machabejskich, Daniela) mowa jest o zmartwychwstaniu ciał.
- To jest pedagogika Pana Boga. On stopniowo w historii zbawienia się objawia. Dlatego czytając Stary Testament, który powstawał przez ponad tysiąc lat, trzeba mieć to na uwadze i patrzeć całościowo.
- Współczesna literatura różni się od tej z czasów Mieszka I i Bolesława Chrobrego.
- Gdyby Pan Bóg objawił się od razu w całości, zostałby odrzucony, tak jak święty Paweł na Atenach, gdy powiedział o zmartwychwstaniu: „Posłuchamy Cię innym razem” (Dz).

CENEO.pl

Biblia zmieniła miliony ludzi, którzy regularnie ją czytają.

Ciebie też może zmienić, ponieważ to Słowo Boże skierowane do Ciebie przez Boga. Trzeba ją tylko umieć czytać

To jedyna książka, której czytanie się nigdy nie skończy. W biblijnych wersetach zawsze znajdziesz coś nowego.

Dany fragment Pismo Św. inaczej do Ciebie przemówi w różnych życiowych sytuacjach.

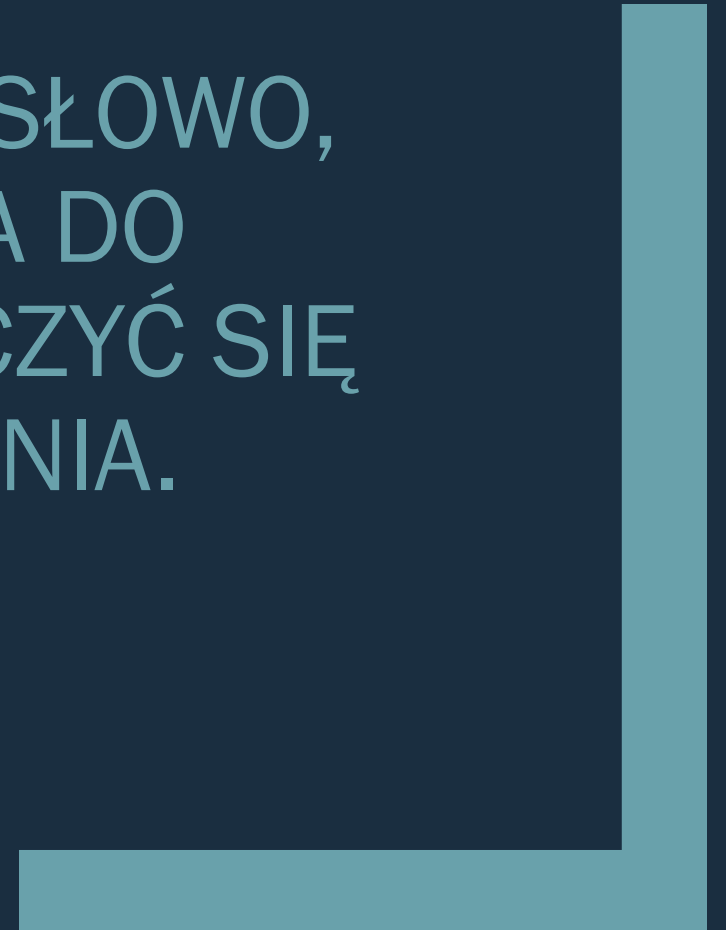
Biblia mówi o Tobie i Twoich problemach.

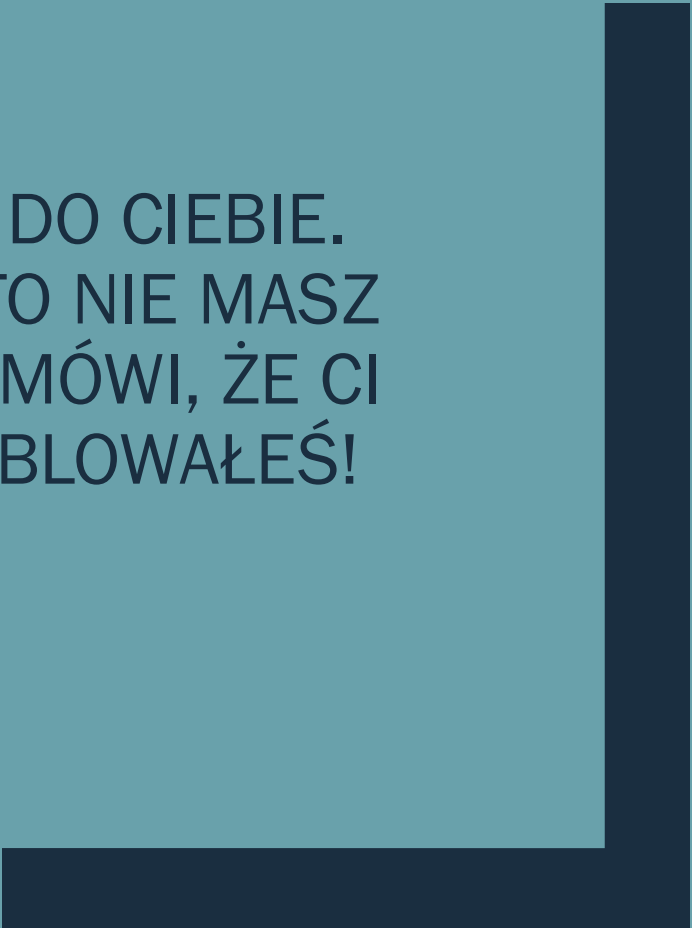
Biblia każdego roku jest najczęściej kupowaną książką na świecie

Biblia
to jedyna książka, której
autor
jest obecny w czasie jej
czytania.

CZYTAJĄC BIBLIĘ, NIE TYLKO
POZNAJESZ HISTORIĘ ZBAWIENIA I
POUCZENIA MORALNE, ALE PRZED
WSZYSTKIM SPOTYKASZ BOGA,
KTÓRY DO CIEBIE MÓWI.
PRZEBYWASZ W JEGO OBECNOŚCI

KAŻDY TEKST BIBLIJNY ZAWIERA SŁOWO,
KTÓRE W TEJ CHWILI WYPOWIADA DO
CIEBIE BÓG. MUSISZ TYLKO NAUCZYĆ SIĘ
SŁUCHAĆ JEGO SPOSOBU MÓWIENIA.

BIBLIA TO SŁOWO BOŻE SKIEROWANE DO CIEBIE.
JEŚLI TWOJA BIBLIA JEST ZAMKNIĘTA, TO NIE MASZ
PRAWA MÓWIĆ, ŻE BÓG DO CIEBIE NIE MÓWI, ŻE CI
NIE ODPOWIADA. PRZECIEŻ GO ZAKNEBLOWAŁEŚ!

Słowo Boże Cię zmieni

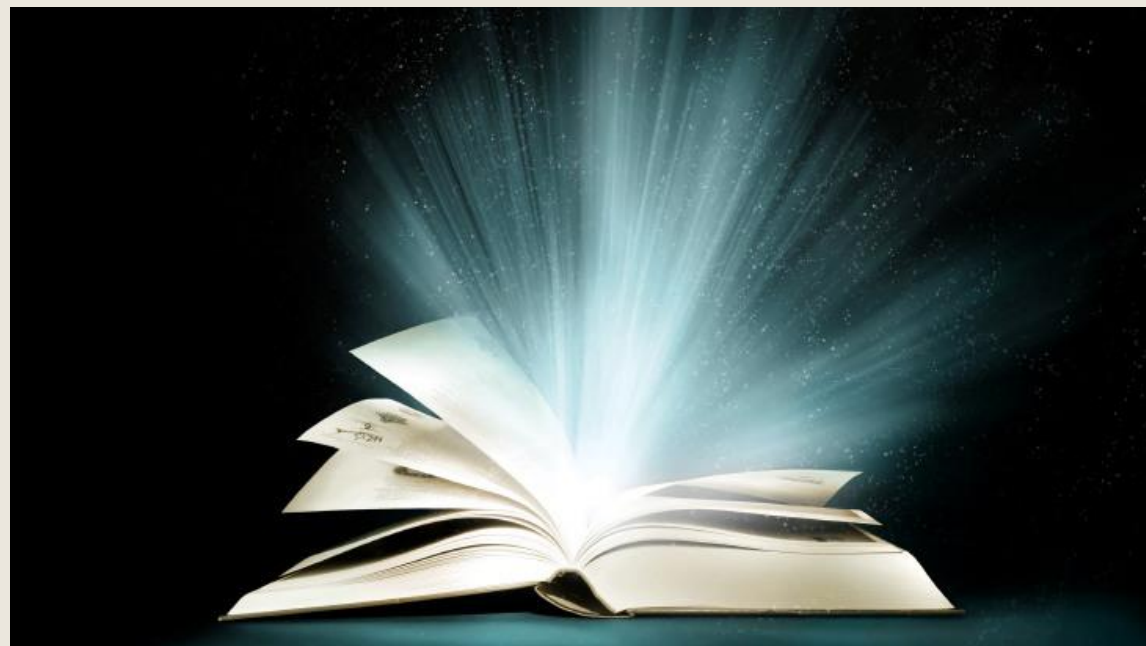
Lubię poczuć w dłoni ciężar tej Księgi,
lubię przewracać kolejne strony
i widzieć na nich
— czarno na białym —
słowa, które mają Moc
przywracania porządku tam, gdzie panuje chaos.

Majka Moller
Pięć powodów, dla których lubię czytać Pismo Święte

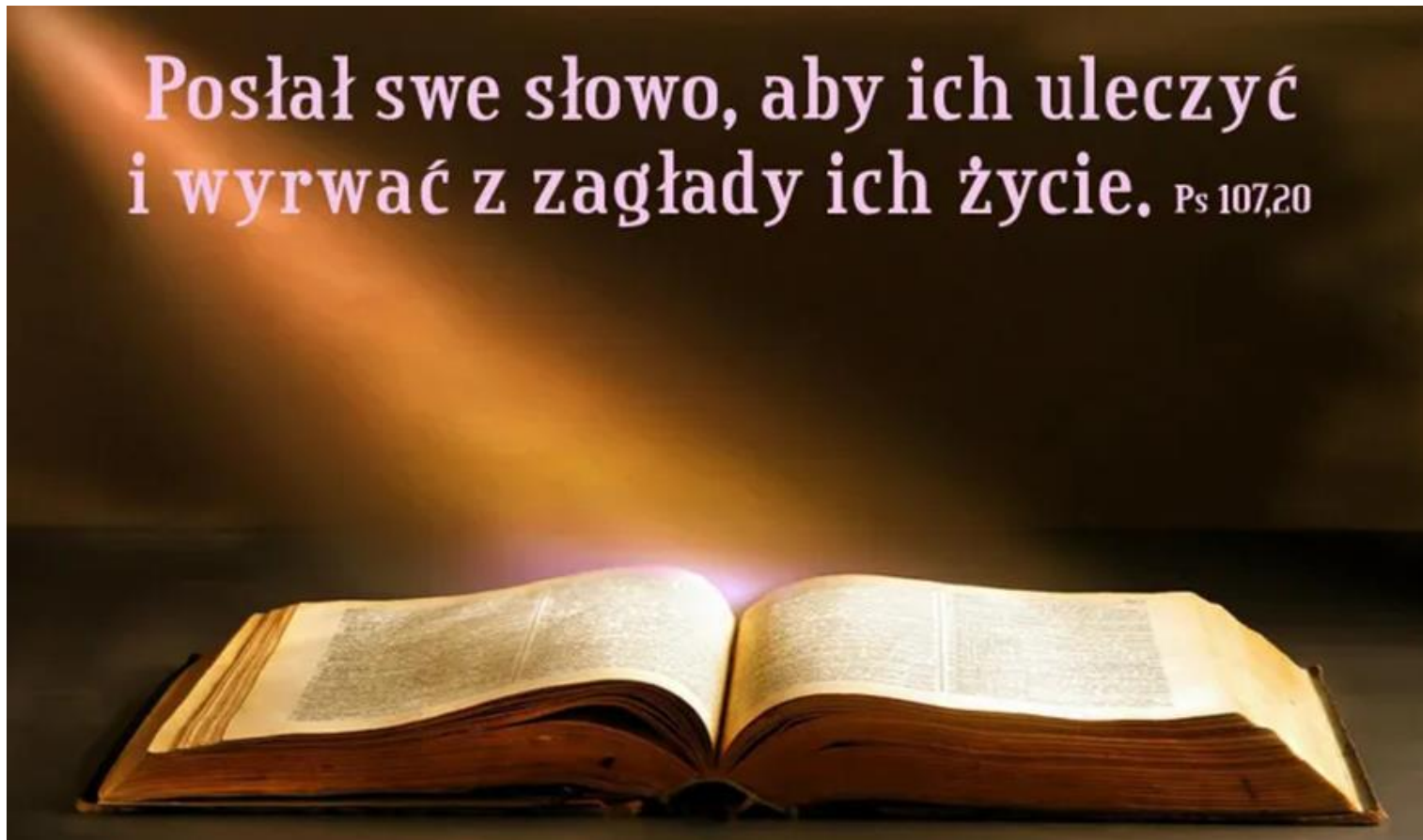
THEOfeel

fofo.flickr.com/knowhim

- Biblia to Słowo Boże. Czytanie Słowa Bożego ma moc sakramentalną!!!
- Sakrament: widoczny znak niewidocznej łaski
- Kiedy czytasz Słowo Boże, czyli Pismo Święte, ono Cię zmienia w nadprzyrodzony sposób. Tak działa sakrament
- Nie chodzi więc tylko o moralne pouczenia, czy intelektualne argumenty etyczne

Posłał swe słowo, aby ich uleczyć
i wyrwać z zagłady ich życie. Ps 107,20

**NIE MÓW,
ŻE BÓG
MILCZY,
KIEDY
TWOJA
BIBLIA
JEST
ZAMKNIĘTA**

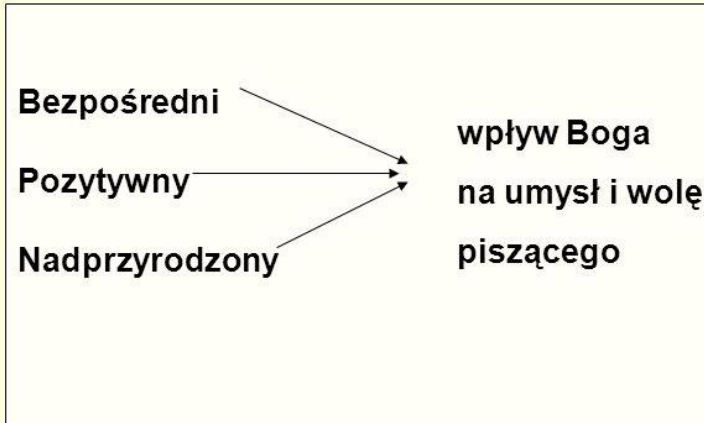

www.biblia-info.pl

CZYM JEST NATCHNIENIE BIBLI?

NATCHNIENIE
BIBLIJNE

BIBLIA JEST
NAPISANA:

PRZEZ
CZŁOWIEKA

POD
NATCHNIENIEM
BOGA

NATCHNIENIE BIBLIJNE

- **Świadectwa biblijne o natchnieniu:**
- 2 Tm 3,16-17: "Wszelkie Pismo od Boga natchnione /jest/ i pożyteczne do nauczania, do przekonywania, do poprawiania, do kształcenia w sprawiedliwości - aby człowiek Boży był doskonały, przysposobiony do każdego dobrego czynu."
- 2 P 1,20-21: "To przede wszystkim miejcie na uwadze, że żadne proroctwo Pisma nie jest dla prywatnego wyjaśnienia. Nie z woli bowiem ludzkiej zostało kiedyś przyniesione proroctwo, ale kierowani Duchem Świętym mówili /od Boga/ święci ludzie."

Natchnienie Biblijne: nadprzyrodzony wpływ Boga na umysł i wolę piszącego

- „Greckie słowo teopneustos, tłumaczone jako natchnienie, dosłownie oznacza natchnione przez Boga. Bóg tchnął prawdę do umysłu ludzi. Natchnienie zatem jest to proces, w wyniku którego Bóg przekazuje swoje wieczne prawdy.
- Prawdy te wyrażane były ludzkim językiem z jego wszystkimi ograniczeniami i niedoskonałościami, a jednak pozostawały Bożym świadectwem.
- Bóg natchnął nie słowa, lecz ludzi. Jego wybrańcy posługując się własnym słownictwem i stylem, przekazywali je dalej. A zatem pisarze biblijni przekazują boskie przykazania, myśli i idee, posługując się przy tym swoim własnym stylem językowym.

- Ponieważ w taki sposób Bóg kontaktuje się z człowiekiem, słownictwo ksiąg biblijnych różni się między sobą i jest odzwierciedleniem wykształcenia i kultury danego pisarza.
- Natchnienie działa nie na słowa, jakimi posłuży się człowiek, ani na środki wyrazu, jakie zastosuje, ale na niego samego, on zaś pod wpływem Ducha Świętego zostaje przepojony myślami. Natomiast słowa noszą cechy indywidualnego umysłu. Boska myśl przenika umysł i wolę człowieka; w wyniku tego wypowiedzi człowieka są słowem Boga.
- Zatem Biblia jest prawdą Boga wyrażoną ludzkim językiem. Wyobraź sobie próbę wykładu z fizyki kwantowej dwurocznemu dziecku. Taki właśnie problem napotyka Bóg, starając się przekazać boskie prawdy ograniczonej, grzesznej ludzkości. Nasze możliwości ograniczają to, co On może nam przekazać.”

Ewangeliści popołniają błędy? Tak.

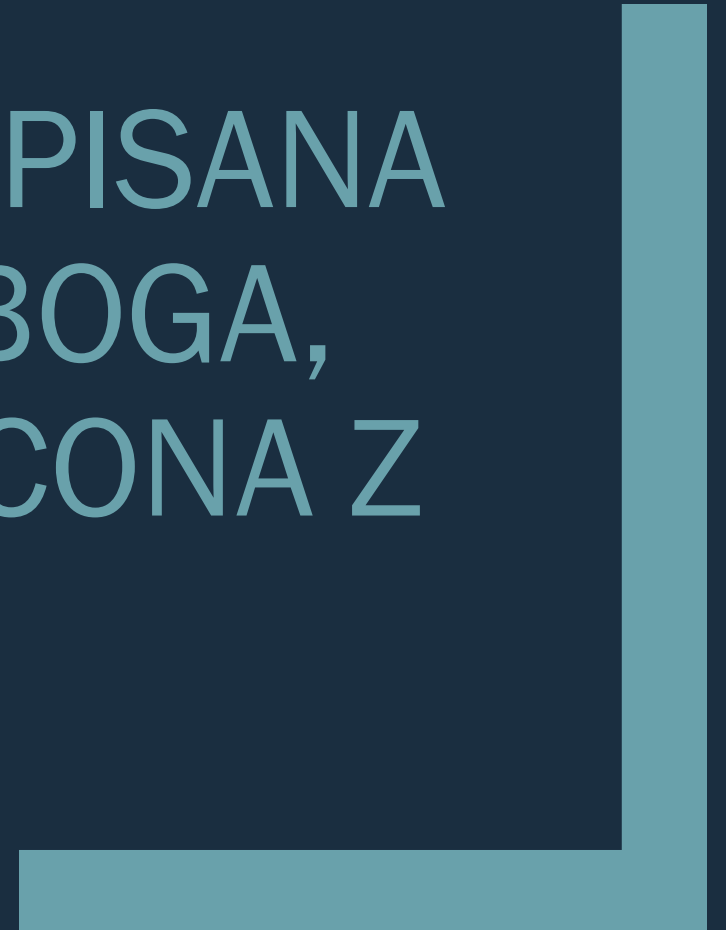

- Św. Łukasz jest lekarzem, dlatego choroby z których uzdrawia Jezus określa profesjonalną medyczną terminologią (jak Hipokrates), np. „trąd pospolity ciężki”. Rybak św. Jan i celnik św. Mateusz piszą o „jakiejś chorobie skóry”.
- Św. Łukasz w Dziejach Apostolskich opisując podróże misyjne św. Pawła zwraca uwagę na małe miejscowości uzdrowiskowe.
- Natomiast św. Mateusz, który jest poborcą podatkowym (celnikiem), więc wtrąca mało istotne dygresje, dotyczące stawek podatkowych. (Kogo to dziś obchodzi xD ?)
- Św. Marek pochodzi z Judei, dlatego kiedy opisuje wędrówki Jezusa po Galilei popełnia błędy geograficzne. Np. myli nazwy miejscowości albo kierunki. (Może miał słabą orientację w terenie?)
- Św. Łukasz, jest dobrze wykształconym lekarzem, więc pisze najpiękniejszą greczyzną, natomiast św. Jan, który jest rybakiem używa tylko ok. 1000 słów (poziom A2).
- Ewangeliści pisząc w obcym sobie języku –greckim, popełniają błędy gramatyczne. Np. tzw. arameizmy, kiedy dosłownie tłumaczą zwroty aramejskie na greckie. Źle odmieniają przez rodzaje i przypadki.
- Św. Marek popełnia latynizmy. (W Rzymie jest tłumaczem św. Piotra na łacinę, więc dobrze zna łacinę, ale nie grecki)

- Biblia jest katechezą o miłującym Bogu, a nie tekstem naukowym czy książką historyczną. Czytając Biblię, nie tylko czytam o Bogu, ale także słucham Boga i przebywam w Jego obecności

BIBLIA NIE ZOSTAŁA NAPISANA
POD DYKTANDO PANA BOGA,
ANI NIE ZOSTAŁA ZRZUCONA Z
NIEBA

Autorzy natchnieni:

- Autorzy natchnieni popełniają nieistotne błędy, np. św. Marek ma słabą orientację w terenie i myli kierunki, popełnia błędy geograficzne opisując Galileę (pochodził z Judei).
- Autorzy natchnieni popełniają także błędy językowe, np. św. Jan użył tylko 1000 greckich słów w Ewangelii (poziom A2)
- (Nawet Jezus popełnia błąd gramatyczny mówiąc po aramejsku Marana Tha)
- Są niezgodności między opisami jednego wydarzenia (np. uzdrowienie opętanego w innym mieście)
- Uwzględniają wiedzę geograficzną, fizyczną, astronomiczną, czy biologiczną swojej epoki. Pan Bóg nie objawia w starożytności genetyki, atomów, czy odkryć astronomicznych, choć niektóre wersety muszą szokować:

Science Confirms the Bible

(Bear in mind that the Bible was written 2,000–3,000 years ago)

THE BIBLE	SCIENCE NOW	SCIENCE THEN
The earth is a sphere (Isaiah 40:22).	The earth is a sphere	The earth was a flat disk.
Incalculable number of stars (Jeremiah 33:22).	Incalculable number of stars	Only 1,100 stars.
Free float of earth in space (Job 26:7).	Free float of earth in space.	Earth sat on a large animal.
Creation made of invisible elements (Hebrews 11:3).	Creation made of invisible elements (atoms).	Science was ignorant on the subject.
Each star is different (1 Corinthians 15:41).	Each star is different.	All stars were the same.
Light moves (Job 38:19,20).	Light moves.	Light was fixed in place.
Air has weight (Job 28:25).	Air has weight.	Air was weightless.
Winds blow in cyclones (Ecclesiastes 1:6).	Winds blow in cyclones.	Winds blew straight.
Blood is the source of life and health (Leviticus 17:11).	Blood is the source of life and health.	Sick people must be bled.
Ocean floor contains deep valleys and mountains (2 Samuel 22:16; Jonah 2:6).	Ocean floor contains deep valleys and mountains.	The ocean floor was flat.
Ocean contains springs (Job 38:16).	Ocean contains springs.	Ocean fed only by rivers and rain.
When dealing with disease, hands should be washed under running water (Leviticus 15:13).	When dealing with disease, hands should be washed under running water.	Hands washed in still water.

Argumenty i datowanie ksiąg protestanckie:

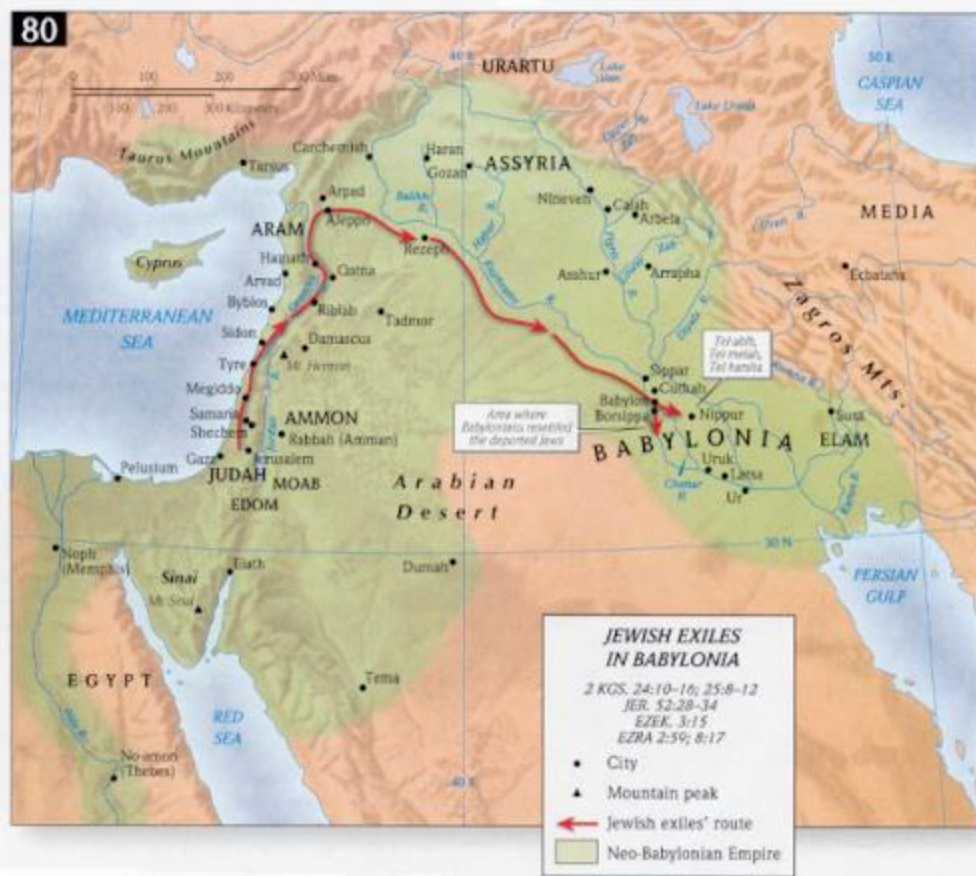
5. Wiedza naukowa w Biblii, która wyprzedzała wiedzę świata

Fakt	Werset w Biblii	Data wersetu	Odkryte przez "naukę"
Gwiazd jest tyle, że nie jesteśmy w stanie ich zliczyć	Genesis 15:5 Jeremiasza 33:22 Hebrajczyków	1450-1410 BC 627-585 BC 64-68 AD	XIX wiek, po zaprojektowaniu potężnych teleskopów; wcześniej uważano że jest ich 6000
Ziemia jest w kształcie „okręgu” i się obraca	Izajasza 40:22 Łukasza 17:34-36	746-680 BC 60 AD	Pitagoras z Samos pierwszy zaproponował teorię, 500 BC
Wszechświat się rozszerza	17 fragmentów: Ezechiel, Izajasz, Job, Psalmy ...	Pierwszy: 1000 BC Ostatni: 518 BC	Edwin Hubble w 1927
Obrzezanie powinno odbywać się 8 dnia życia	Genesis 17:12	1450-1410 BC	1935; odkrycie „witaminy K” odpowiedzialnej za krzepliwość i jej najwyższego stężenia 8 dnia (110% normy)
Śmiech to zdrowie; depresja wpływa na zdrowie fizyczne	Przypowieści Salomona 17:22	950-700 BC	Ostatnie dziesięciolecie
Wiatr waży	Joba 28:25	950 BC lub wcześniej	Evangelista Torricelli odkrył ten fakt w roku 1643

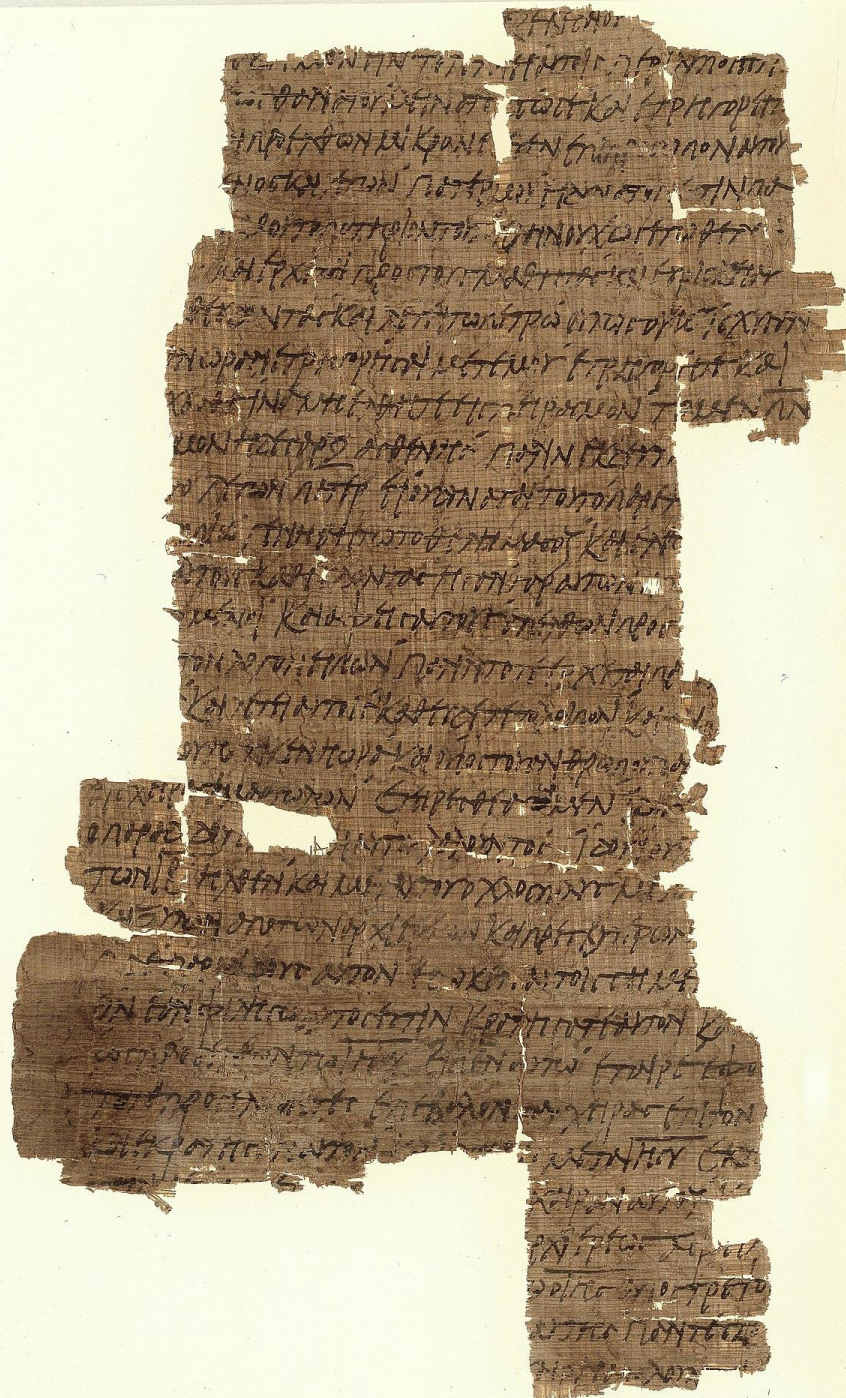
Powstanie Biblii

- ◆ ***Biblia zaczęła powstać ok. X w. p.n.e. i tworzą ją ok. 1200 lat.***
- ◆ ***Autorami ksiąg biblijnych są:***
 - ◆ *ludzie natchnieni przez Boga, np.:
Ewangelisci: Św. Marek, Mateusz, Łukasz, Jan.*
 - ◆ *zwykli ludzie, którzy przekazywali opowieści biblijne drogą ustną - słowami i pieśniami.*

Najobszerniejsze fragmenty Starego Testamentu zostały zredagowane, a niektóre spisane w niewoli babilońskiej

- Najstarsze partie Starego Testamentu (np. Wj 15,21) powstały około X wieku p.n.e., najnowsze pochodzą z II lub nawet I wieku p.n.e. (Księga Daniela).
- Działalność piśmiennicza na szerszą skalę zaczęła się w Izraelu i Judzie w latach 750–680 p.n.e. (niewola asyryjska)
- Rosnąca liczba badaczy datuje spisanie większości Starego Testamentu na okres panowania perskiego, pomiędzy 539 p.n.e. a 330 p.n.e. (VI wiek to niewola babilońska)
- Księgi Nowego Testamentu powstały w I wieku. Według większości współczesnych chronologii do najstarszych fragmentów Nowego Testamentu należą Listy Pawła z Tarsu.
- Dzieje Apostolskie i Apokalipsa są dziełami późniejszymi. Dzieje Apostolskie mogły zostać spisane po opisanych tam wydarzeniach (po 60 roku n.e.)

- Księgi Starego Testamentu powstawały według różnych współczesnych badaczy w okresie od X do II wieku p.n.e.
- Stary Testament opisuje Prehistorię (czasy przed Abrahamem, czyli stworzenie świata, Adam i Ewa, Potop, Wieża Babel). Pierwsze dziewięć ksiąg Księgi Rodzaju nie jest historyczna, ale metaforyczna.
- Stary Testament opisuje historię od Abrahama do Daniela (czyli XIX w p.n.e do II w. p.n.e)
- Księgi Nowego Testamentu są spisane między ok. 50-102 r. n.e, a opisują czas od 1 r. n.e do ok. 60, czyli koniec Dziejów Apostolskich).
- Ewangelie powstają między 60-100 r. n.e.
- Nowy Testament kończy Apokalipsa

- XIII wiek przed Chrystusem – Wyjście z niewoli egipskiej

- X-VI wiek przed Chrystusem spisanie wydarzenia

- III wiek – najstarsze manuskrypty

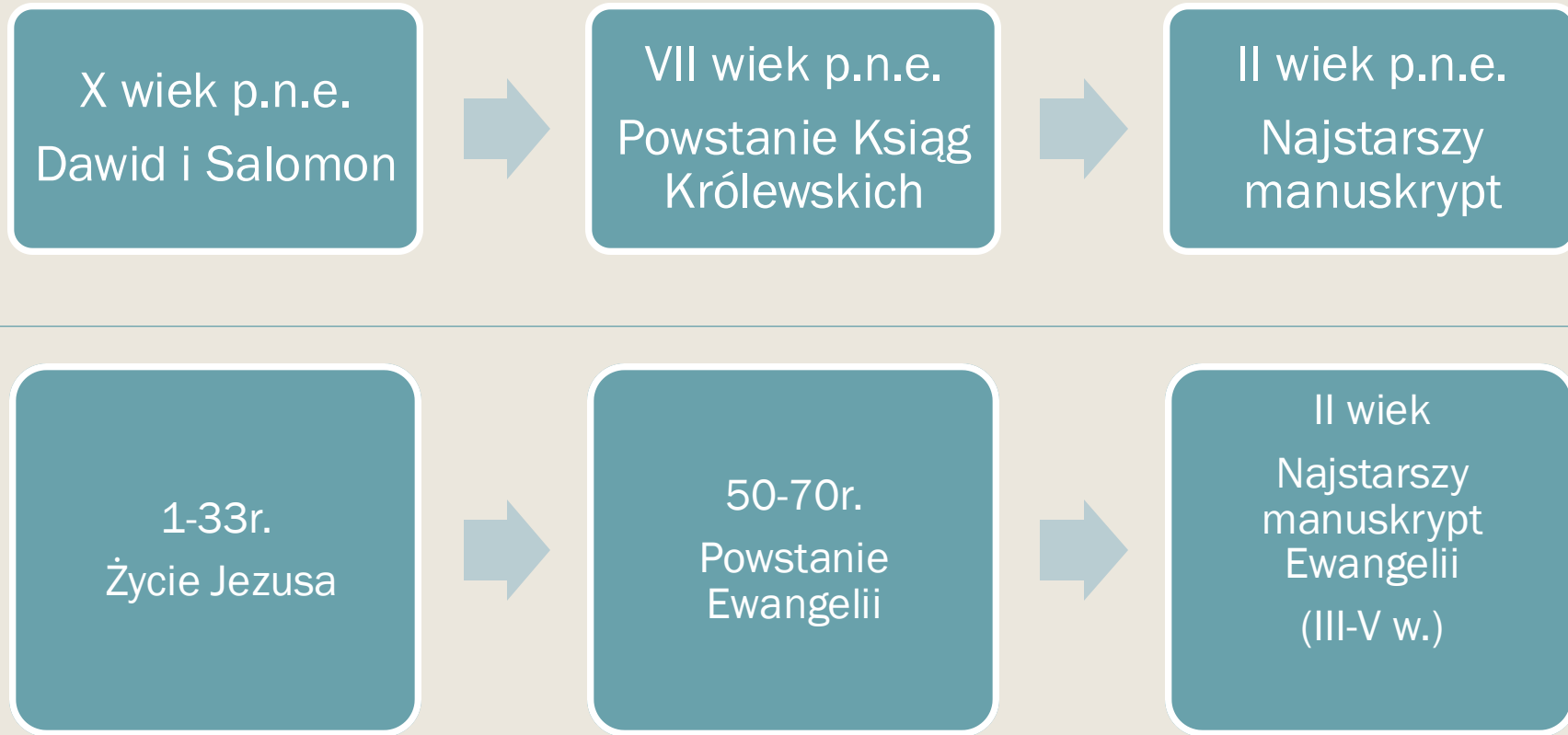
-
- X wiek (król Dawid i Salomon)

- VII wiek spisanie 1 i 2 Księgi Królewskiej

- III wiek – najstarsze manuskrypty

Odstępy czasowe są dużo mniejsze w Nowym Testamencie, ale to oczywiste. Liczba źródeł o Dawidzie i Salomonie jest dużo mniejsza, ponieważ żyją 1000 lat przed Chrystusem. Porównajmy to do liczby źródeł o Mieszku I i Bolesławie Chrobrym z liczbą źródeł o Józefie Piłsudskim, bo taki sam odstęp czasu ich dzieli.

Biblia na tle Iliady i Antygony

Epoki literackie antykw i Biblia

- Im mniej czasu dzieli manuskrypt od napisanego oryginału, tym wiarygodniejszy
- Im więcej kopii, tym manuskrypt jest wiarygodniejszy
- Iliada: przez wieki Grecy uważali ją za swoją „biblię”
- 1565 egzemplarzy Iliady.
- Istnieje tylko jeden starożytny zbiór, który ma więcej kopii niż Iliada. To Biblia: 5843 greckie manuskrypty Nowego Testamentu.
- Mamy tylko 100 kopi Sofoklesa (Antygona i Król Edyp, 7 Tetralogii Platona, 5 kopii dzieł Arystotelesa.
- Gdyby ułożyć ocalałe kopie Platona i Arystotelesa miałyby ok. 2,5 metra wysokości, a gdyby ułożyć wieżę z ocalałych kopii Nowego Testamentu (bez Starego) miałaby 1,5 km wysokości!
- Trzeba pamiętać, że w pierwszych wiekach chrześcijaństwo było uważane za prowincjonalną sektę
- Najstarszy manuskrypt Ewangelii odnaleziony w Egipcie pochodzi z początku II w. i od oryginału dzieli go mniej niż 30 lat!
- 800 p.n.e powstanie, manuskrypty z III w. n.e. Różnica to 1200 lat

Manuskrypty Starego i Nowego Testamentu

Stary Testament

- Najstarszy kodeks (całość) S.T. w jez. hebr. to Kodeks Leningradzki dopiero z 1000 r. n.e.
- Najstarsza kopia Septuaginty (greckie tłum. S.T.) pochodzi z IV w. n.e. (Kodeks Synajski i Watykański)
- (Kodeks Synajski i Watykański zawiera Septuagintę i Nowy Testament)
- Zwoje z Qumran 200 p.n.e. – 70 n.e. Obszerne fragmenty S.T. 1000 lat młodsze od dotychczasowego kodeksu leningradzkiego

Nowy Testament

- Kodeks Synajski i Watykański z IV wieku, które zawierają Septuagintę oraz Nowy Testament
- Kilkadziesiąt zachowanych fragmentów z końca I oraz II i III wieku.

[illegible][illegible]

A photograph of a desert canyon with a small cave entrance in the rock face. The canyon walls are made of light-colored, layered rock. A small, dark cave entrance is visible in the rock face. The ground is sandy and rocky, with some sparse vegetation. The sky is clear and blue.

Dzieło	Liczba posiadanych kopii
<i>Dzieła Platona</i>	7
<i>Wojna galijska</i> Juliusza Cezara	10
<i>Roczniki</i> Tacyta	20
<i>Antygona i Król Edyp</i> Sofoklesa	100
<i>Iliada</i> Homera	643
Nowy Testament	5366

Dzieło	Odstęp czasu między rokiem napisania a powstaniem najstarszych posiadanych przez nas kopii
<i>Dzieła Platona</i>	1300 lat odstępu
<i>Historia Herodota</i>	1350
<i>Roczniki Tacyta</i>	1000
<i>Wojna galijska Juliusza Cezara</i>	950
<i>Iliada Homera</i>	400
Nowy Testament (całość)	325
Ewangelie	125-225 (zależnie od części)

MAMY WIARYGODNIEJSZE KOPIE NOWEGO
TESTAMENTU NIŻ PLATONA, ARYSTOTELES,
HOMERA, SOFOKLESA, ALE NAWET
SZEKSPIRA!

Fakty biblijne, które kiedyś uważano za niezgodne z historią i archeologią. Były to często dowody na fałszerstwo Biblii. Dziś archeologia potwierdziła ich autentyczność. Oto dawne poglądy historyczne, które były sprzeczne z Pismem Świętym:

1. Asyria nie była wielkim państwem
2. Nie istniały miasta Ur (Abraham) i Jerycho* (Jozue).
3. W czasach Mojżesza nie istniało pismo
4. Nie istnieli Hetyci
5. Nie istniał król Sargon i Baltazar

* Wykopaliska archeologiczne faktycznie wykazały, że mury Jerycha się zapadły

1. Piłat nie był w Jerozolimie rzymskim prefektem
2. Nie istniały miasta: Nazaret i Kafarnaum
3. Nie istniały Sadzawka Betezda ani Sadzawka Siloe.
4. Przywódca Filipii nie miał tytułu *preatora* (Łk), a władze Tesalonik nie używały tytułu *politarch* (Dz)
5. Lizyniasz nie był tetrarchą Abilene żył 50 lat wcześniej (Łk)

Starożytna Jerozolima (ok. roku 40)

Sadzawka Siloe

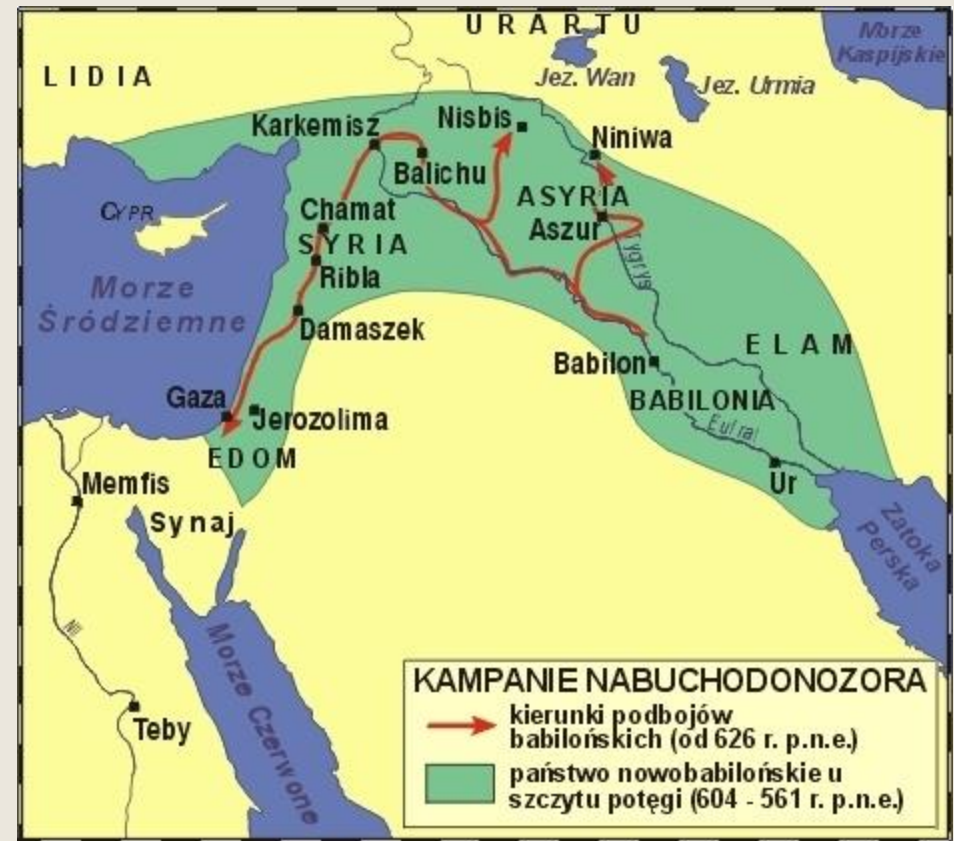
Źródło Gichon

Sur le plan (selon le modèle de l'Hôtel Terre Sainte à Jérusalem) nous pouvons suivre Jésus dans ses trois derniers jours. Jésus vient de Béthanie à Jérusalem avec ses disciples. Après la dernière Cène, au Cénacle, ils vont ensemble au Jardin de Gethsémani. Ici Jésus est arrêté et emmené chez Caïphe, puis chez Pilate, chez Hérode et de nouveau chez Pilate; enfin il est condamné, il monte au Calvaire et il meurt, égaré.

JÉRUSALEM AVEC LE TEMPLE, à l'époque de Jésus.

Sur le plan (selon le modèle de l'Hôtel Terre Sainte à Jérusalem) nous pouvons suivre Jésus dans ses trois derniers jours. Jésus vient de Béthanie à Jérusalem avec ses disciples. Après la dernière Cène, au Cénacle, ils vont ensemble au Jardin de Gethsémani. Ici Jésus est arrêté et emmené chez Caïphe, puis chez Pilate, chez Hérode et de nouveau chez Pilate; enfin il est condamné, il monte au Calvaire et il meurt, égaré.

Ancient Jericho

Towns became bigger as their populations increased. This made their architecture and urban planning more complex and they required more space to expand. The possibility of storing food surpluses meant that part of the population quit agricultural activities to devote their time to other things. Artisans, priests, traders... The wealth of flourishing cities attracted greed of the nomadic tribes and forced their inhabitants to build protective walls around their cities. This was the case of Jericho, in the West Bank, Palestine. With a history of more than 11,000 years, this was the first fortified city known ever and, up to the present day, it is considered the first city in history.

Jericho, the first one

Natufian hunter groups settled in this spot in 12,000 BC before it became the city of Jericho. Towards 9,400 BC, the settlement had more than 70 houses with around a thousand inhabitants and something unprecedented; a 3.5m highland almost 2m thick wall and a stone tower that reached a height of 8.5 m.

7000 BC
The round houses made with adobe, similar to igloos, were substituted by rectangular ones. Sanctuaries and ovens appeared.

Houses
They had stone foundations, clay brick structure, 50 cm width walls and the roofs were covered with a mixture of reeds and clay.

Courtyards
The buildings usually had a 7 metre square courtyard used to cook and preventing smoke from entering inside the house.

Double fortification

Similar to medieval dortifications, these were 3 m wide and more than 4 m high by 1700 BC. They were reconstructed at least 15 times.

Resources

There is evidence of cultivated plants and possible sheep breeding since 7220 BC. There was a water canal system.

The Jordan River

Jericho was favored by the river and trade. Its walls became thicker and were surrounded by a moat.

Two storeys

Two storey houses had a working area in the first floor and the rooms on the second floor.

שלהי ימי הבית השני היו תקופה
התעוררו שאלות של זהות, התב
על רקע זה יש להבין את הופעת
והטיפ לקיום תורה המושמעת
כמועט. משנת הביאה לבסוף ל

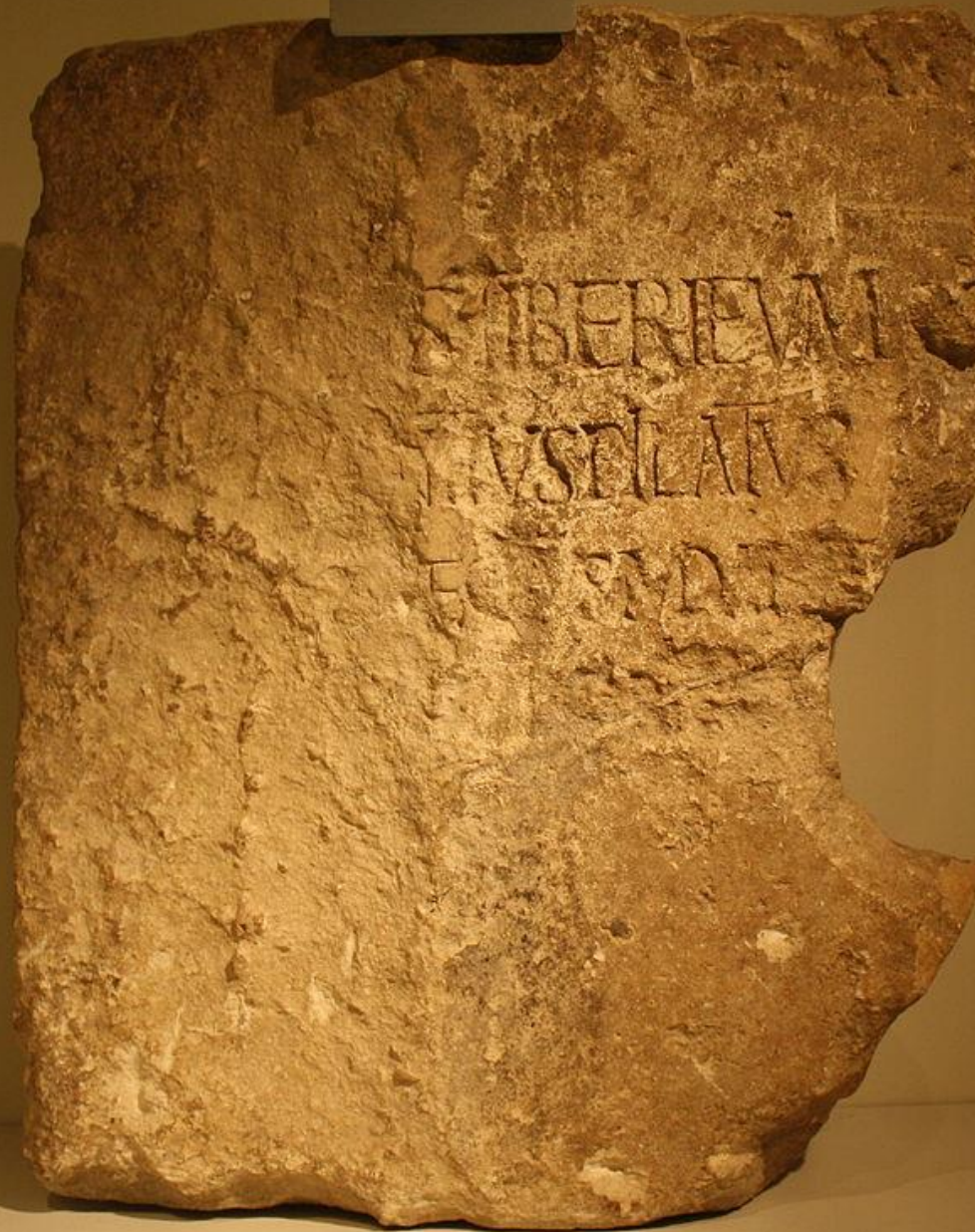
ראשית פעילותו של ישו הייתה ב
ולימד בבתי הכנסת ובמקומות צ
30 לספירה עלה לרגל עם חלמי
וסביבו נרמה לבסוף למאסרו, למ
החדשה, שהם המקור העיקרי ל
אותו והלך מדעת אל גורלו

התקופה הרומית הקדומה / התקופה ה
63 לפני הספירה עד 70 לספירה

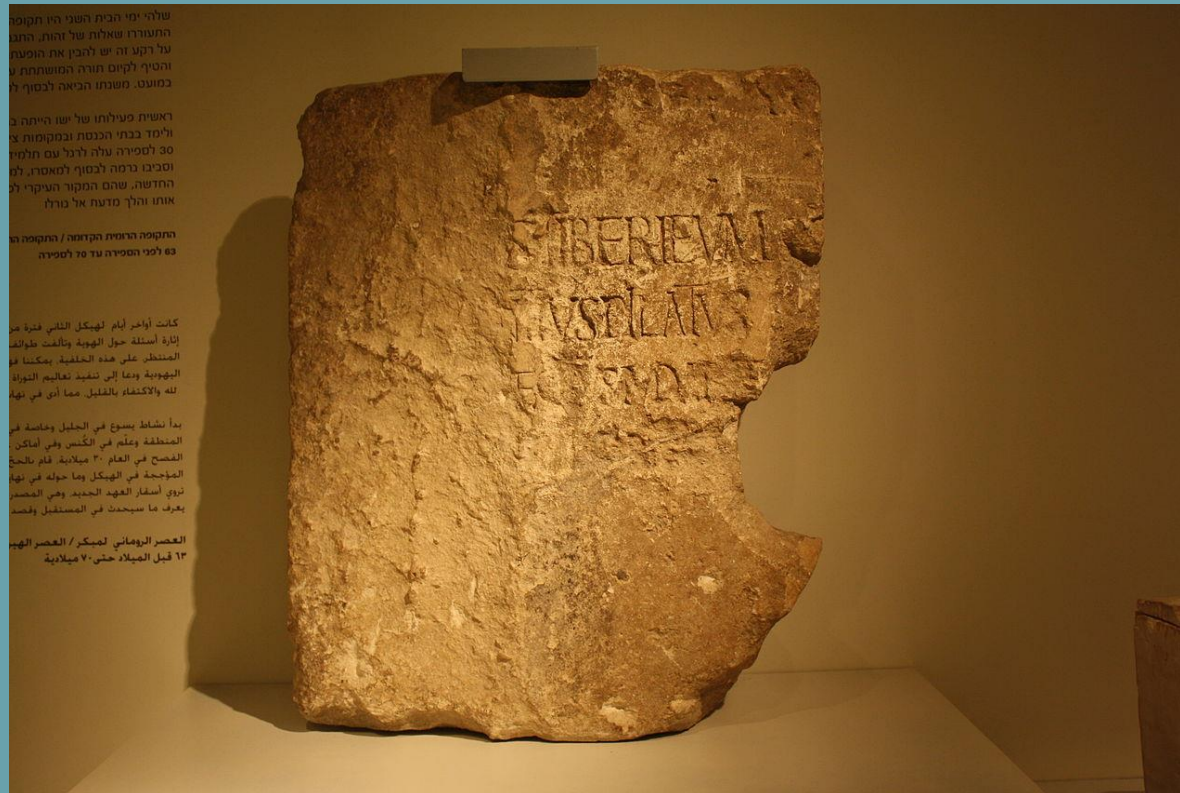
كانت أواخر أيام الهيكل الثاني فترة من
إثارة أسئلة حول الهوية وتألفت طوائف
المنتظر على هذه الخلفية. يمكننا في
اليهودية ودعا إلى تنفيذ تعاليم التوراة
لله والاكتفاء بالقليل. مما أدى في نهاية

بدأ نشاط يسوع في الجليل وخاصة في
المنطقة وعلم في الكنيس وفي أماكن
الفصح في العام 30 ميلادية. قام بالحج
المؤججة في الهيكل وما حوله في نهاية
تروي أسفار العهد الجديد. وهي المصدر
يعرف ما سيحدث في المستقبل وفصل

العصر الروماني لمبكر / العصر اله
13 قبل الميلاد حتى 70 ميلادية

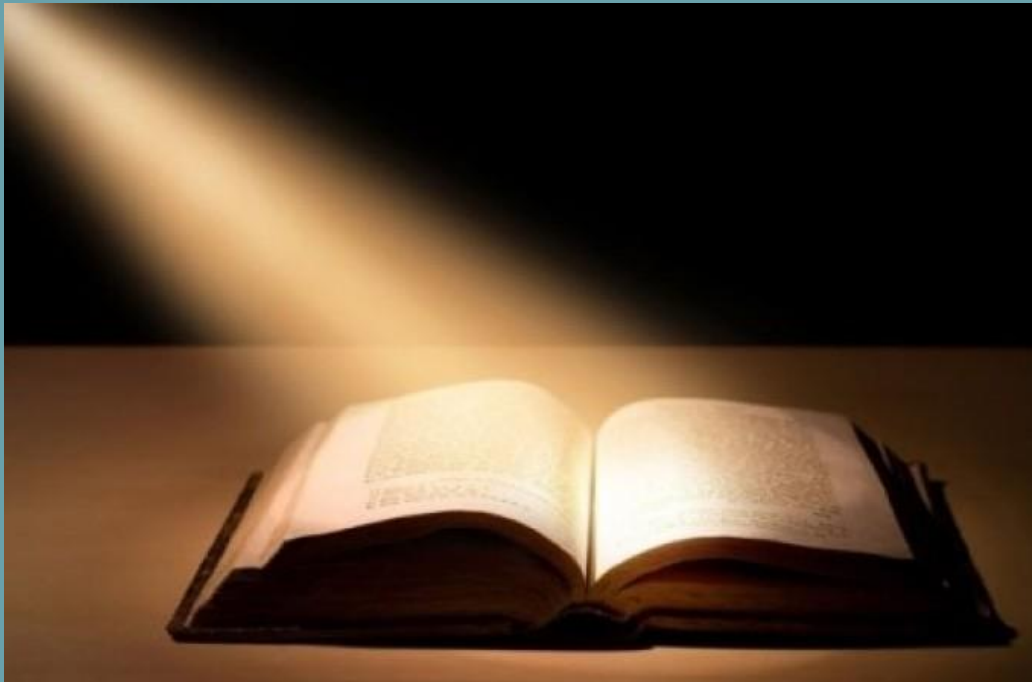
KAMIEŃ PIŁATA ODKRYTY W 1961 ROKU

Dzieło	Odstęp czasu między rokiem napisania a powstaniem najstarszych posiadanych przez nas kopii
<i>Dzieła Platona</i>	1300 lat odstępu
<i>Historia Herodota</i>	1350
<i>Roczniki Tacyta</i>	1000
<i>Wojna galijska Juliusza Cezara</i>	950
<i>Iliada Homera</i>	400
Nowy Testament (całość)	325
Ewangelie	125-225 (zależnie od części)

Dzieło	Liczba posiadanych kopii
<i>Dzieła Platona</i>	7
<i>Wojna galijska Juliusza Cezara</i>	10
<i>Roczniki Tacyta</i>	20
<i>Antygona i Król Edyp Sofoklesa</i>	100
<i>Iliada Homera</i>	643
Nowy Testament	5366

Autorzy natchnieni

- Nie jesteśmy w stanie policzyć ilu było wszystkich autorów natchnionych, ponieważ niektóre księgi powstawały przez dziesiątki, jeśli nie setki lat.
- Np. autorem księgi Izajasza jest nie tylko Izajasz (miałby żyć ponad 200 lat), ale cała jego szkoła.
- Całego Pięcioksięgu nie mógł napisać Mojżesz, najprawdopodobniej on nie zapisał ani słowa, tylko natchnieni pisarze spisywali jego naukę po latach
- Gdyby policzyć tylko wymienionych w Biblii autorów byłoby ich 40. (tego trzymają się protestanci)
- Ale wiemy, że Listy św. Pawła napisał św. Paweł, a Dzieje Apostolskie św. Łukasz, czy Ewangelie spisali Ewangelisci

Etapy powstawania Ksiąg Starego i Nowego Testamentu:

- **Historia** – wydarzenia, ich sens historiozbowczy
- **Ustny przekaz i małe spisane formy**
- **Redakcja**

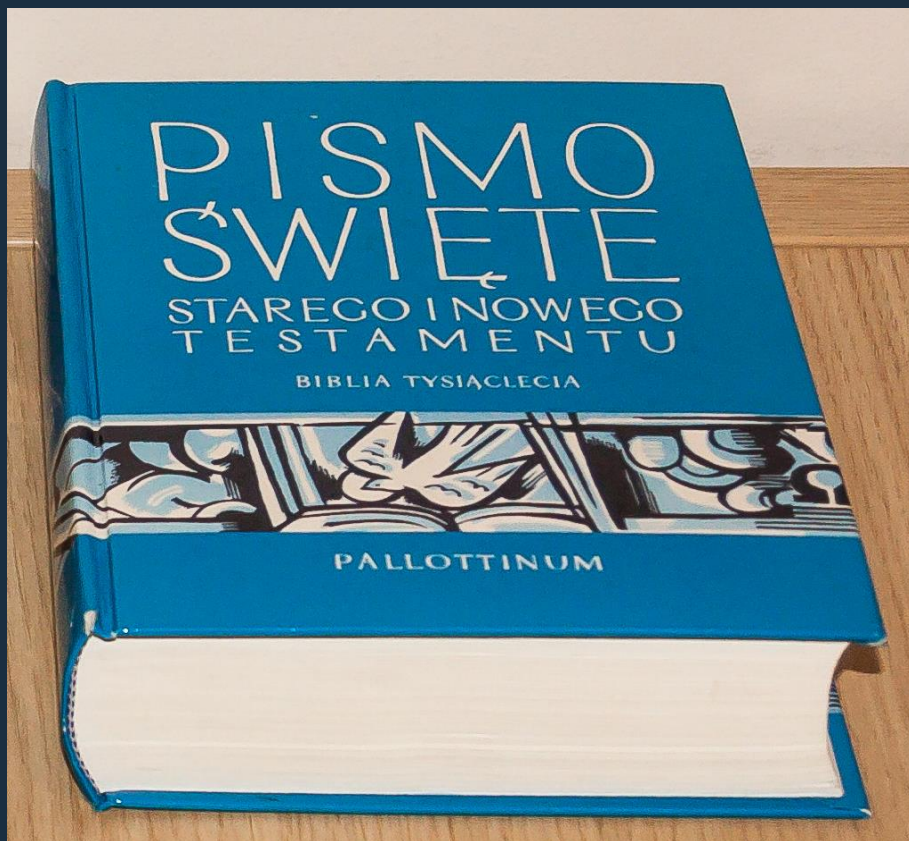
Ludzie natchnieni przez Ducha Świętego, zaczęli tworzyć ustne tradycje, które krążyły jako opowiadania.

Począwszy od XII w. przed Chrystusem opowiadania te były spisywane.

Redakcja ksiąg biblijnych następowała oczywiście pod natchnieniem Ducha Świętego – nie chodziło o wierność historii, ale o sens historiozbowczy

Głównym autorem Biblii jest **Bóg** (treść i kolejność),
zaś wtórnym – **człowiek** wybrany i oświecony
przez Ducha Świętego.

WIĘKSZOŚĆ KSIĄG MA JEDNEGO AUTORA NATCHNIONEGO, CZASAMI KILKU.

SĄ JEDNAK KSIĘGI, KTÓRE MAJĄ KILKUDZIESIĘCIU AUTORÓW NATCHNIONYCH.

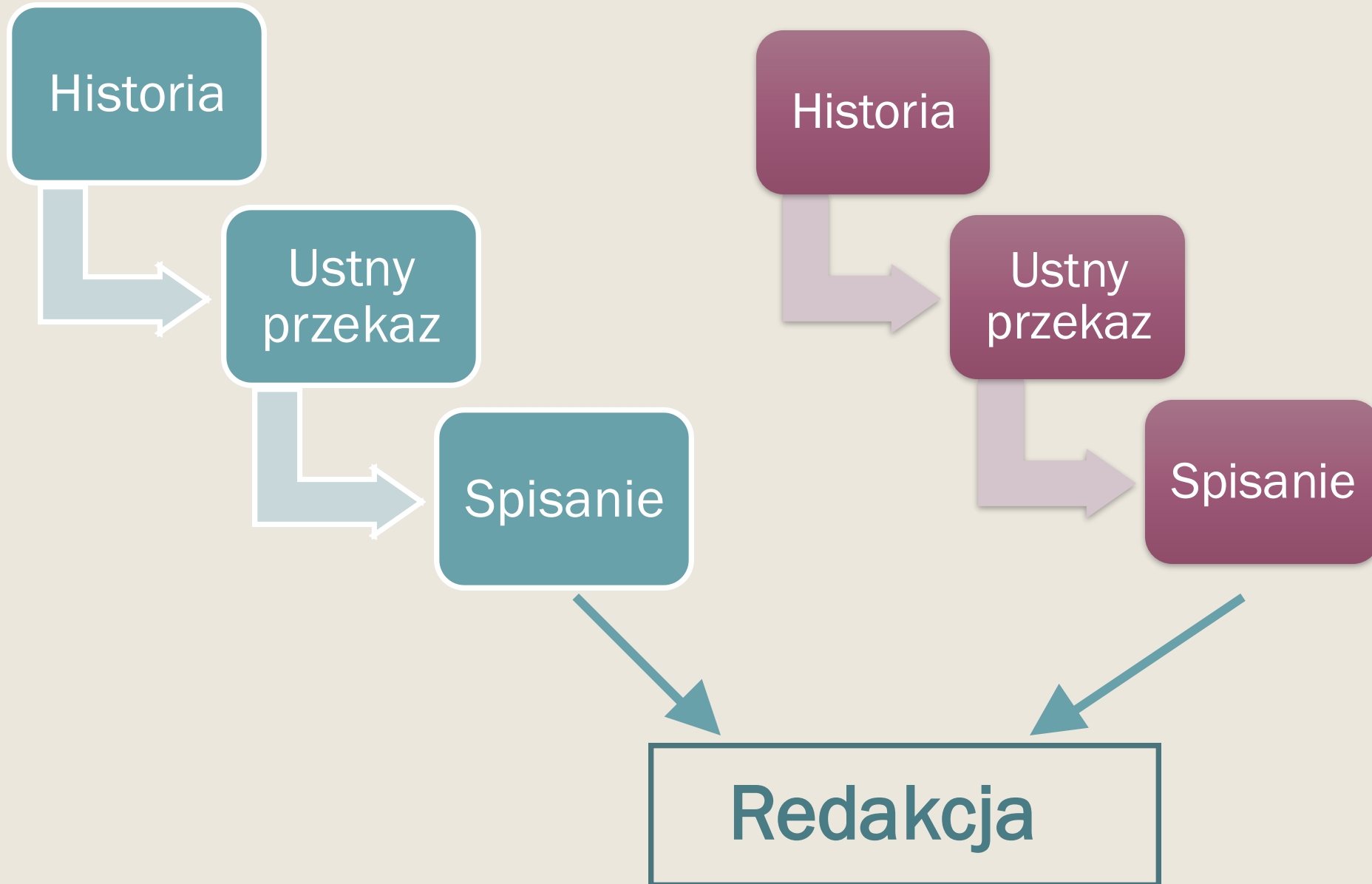
Historia

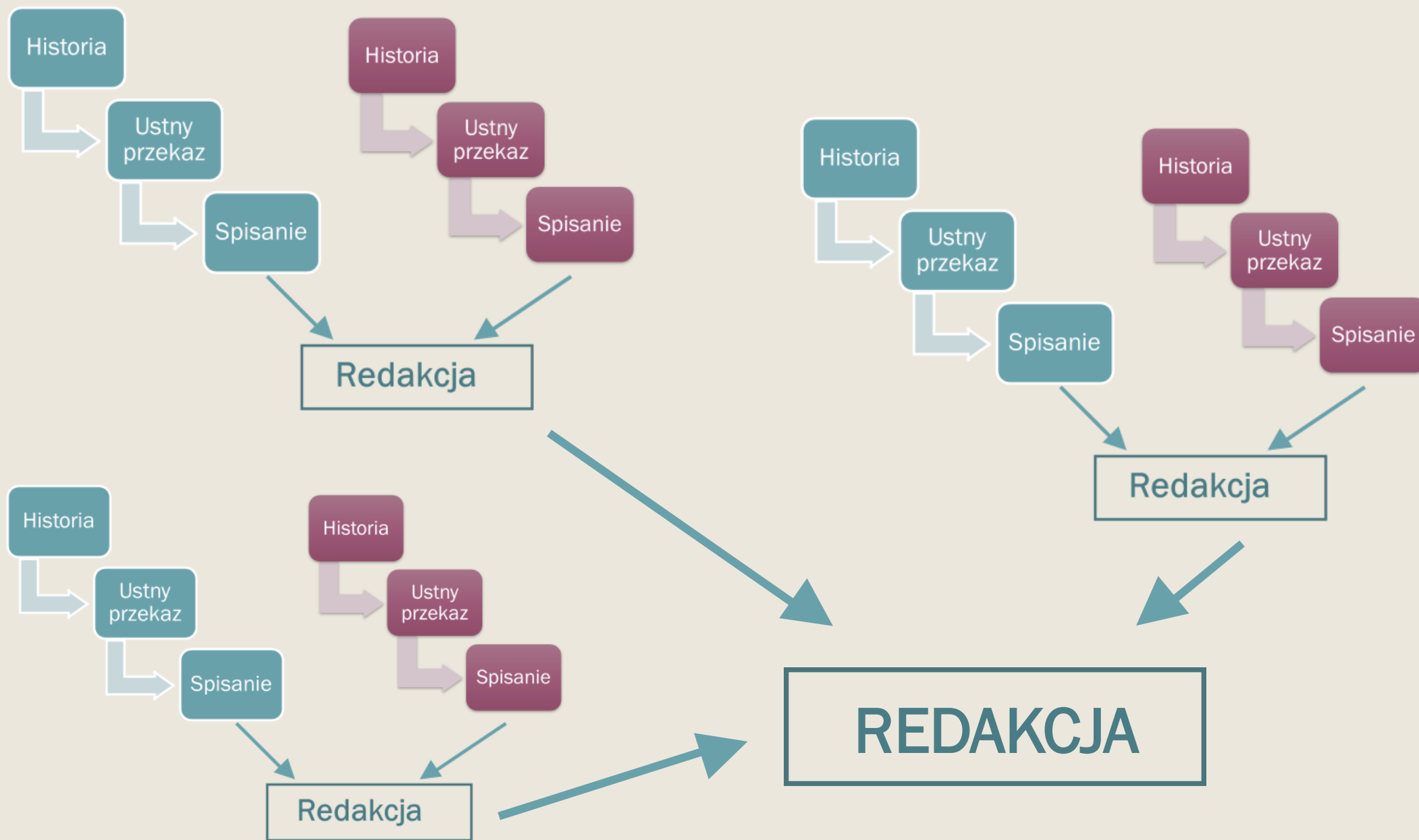

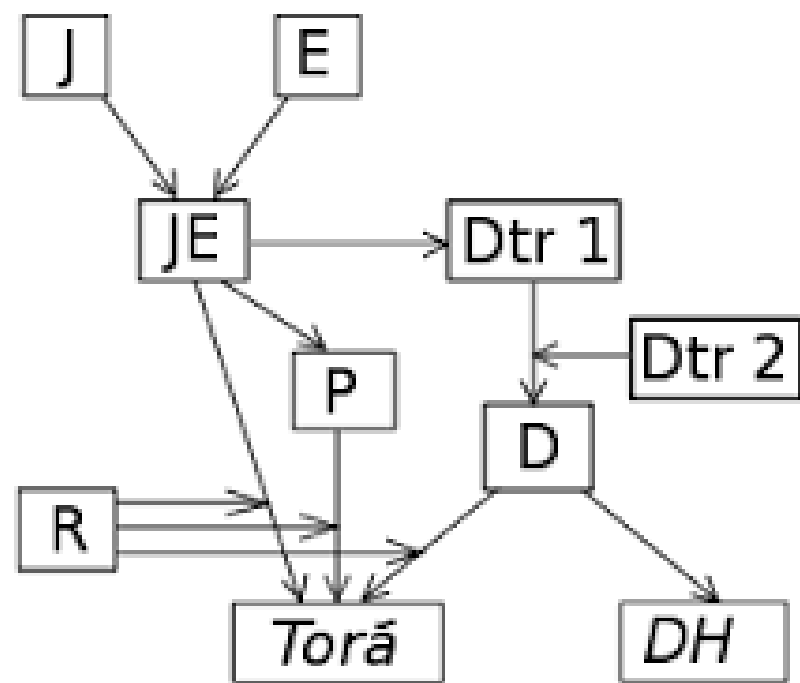
Ustny
przekaz

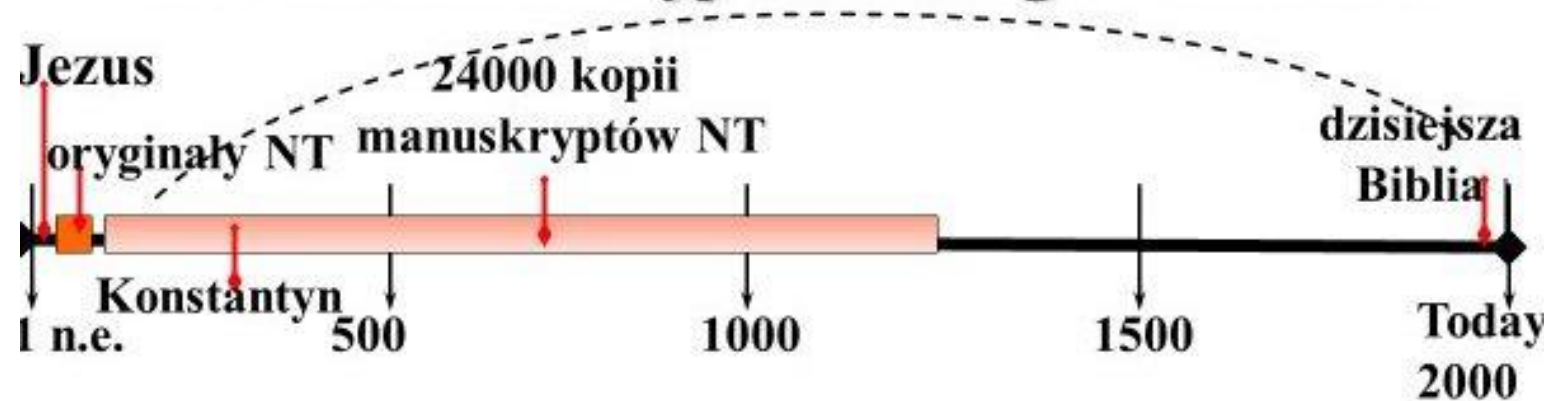
Spisanie

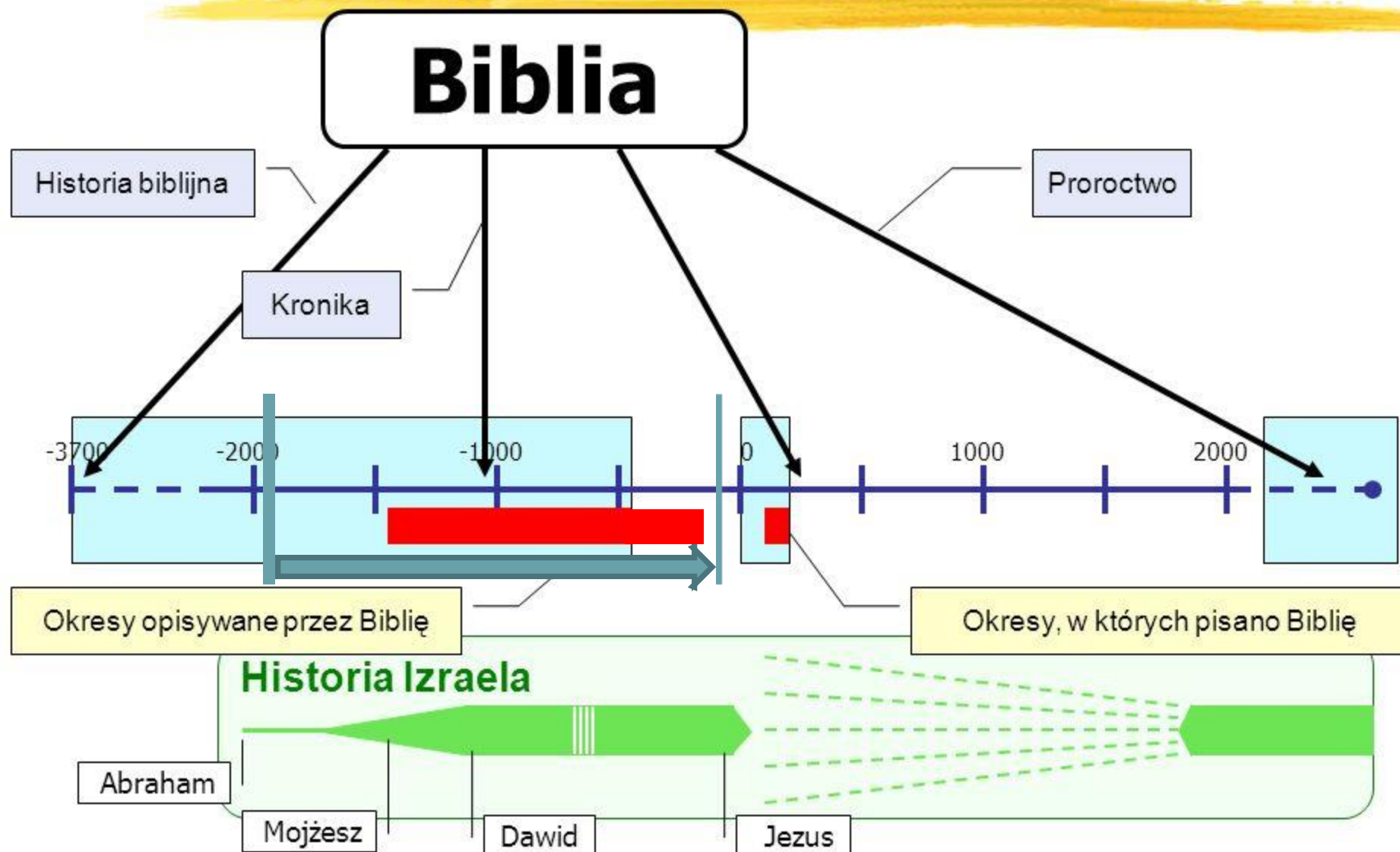

Oś czasu manuskryptów Nowego Testamentu

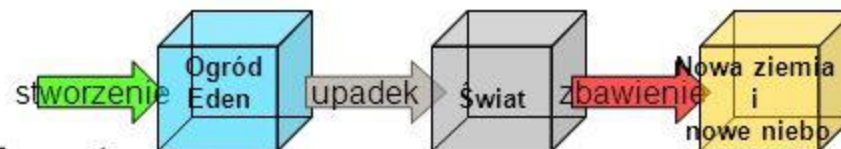

Biblia którą znamy została przetłumaczona z wcześniej istniejących manuskryptów, z których wiele datuje się na 100-300 r.n.e.
Te źródłowe manuskrypty istniały długo przed Konstantynem I Wielkim czy innymi polityczno-religijnymi mocarzami.

Biblia na tle historii

Historia Żydów na tle historii świata

#1 Prehistoria Izraela

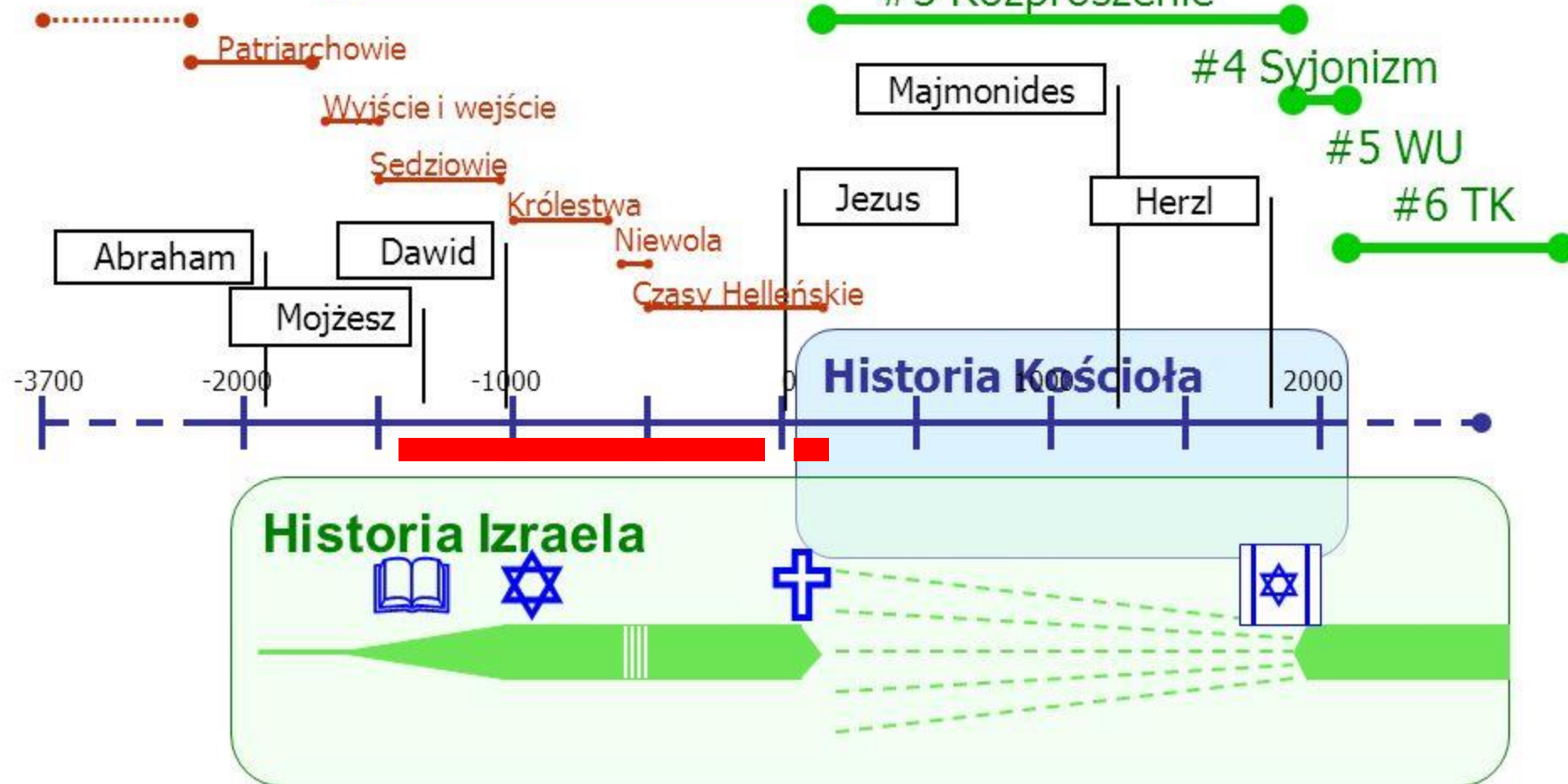
#2 Państwowość

#3 Rozproszenie

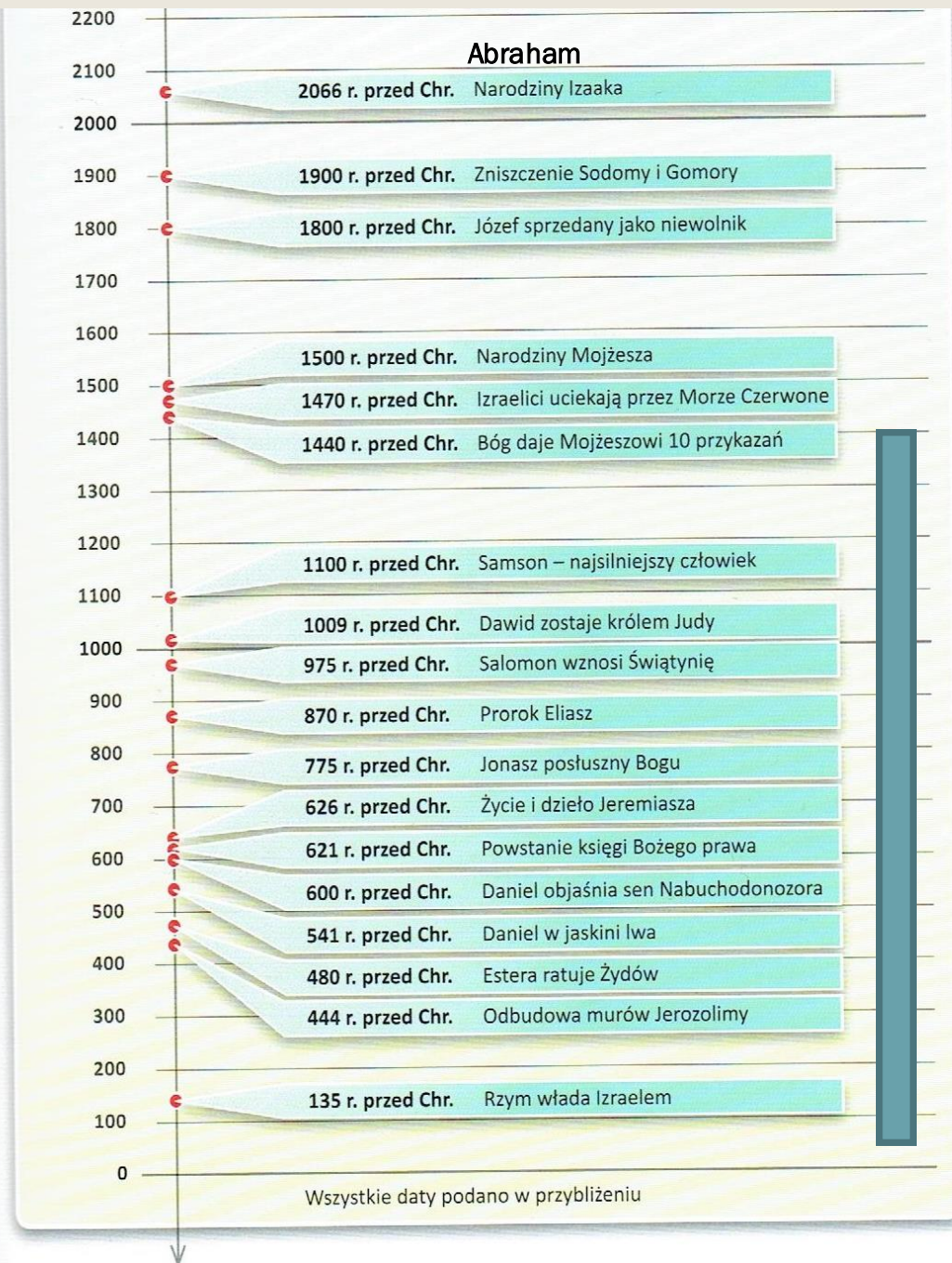
#4 Syjonizm

#5 WU

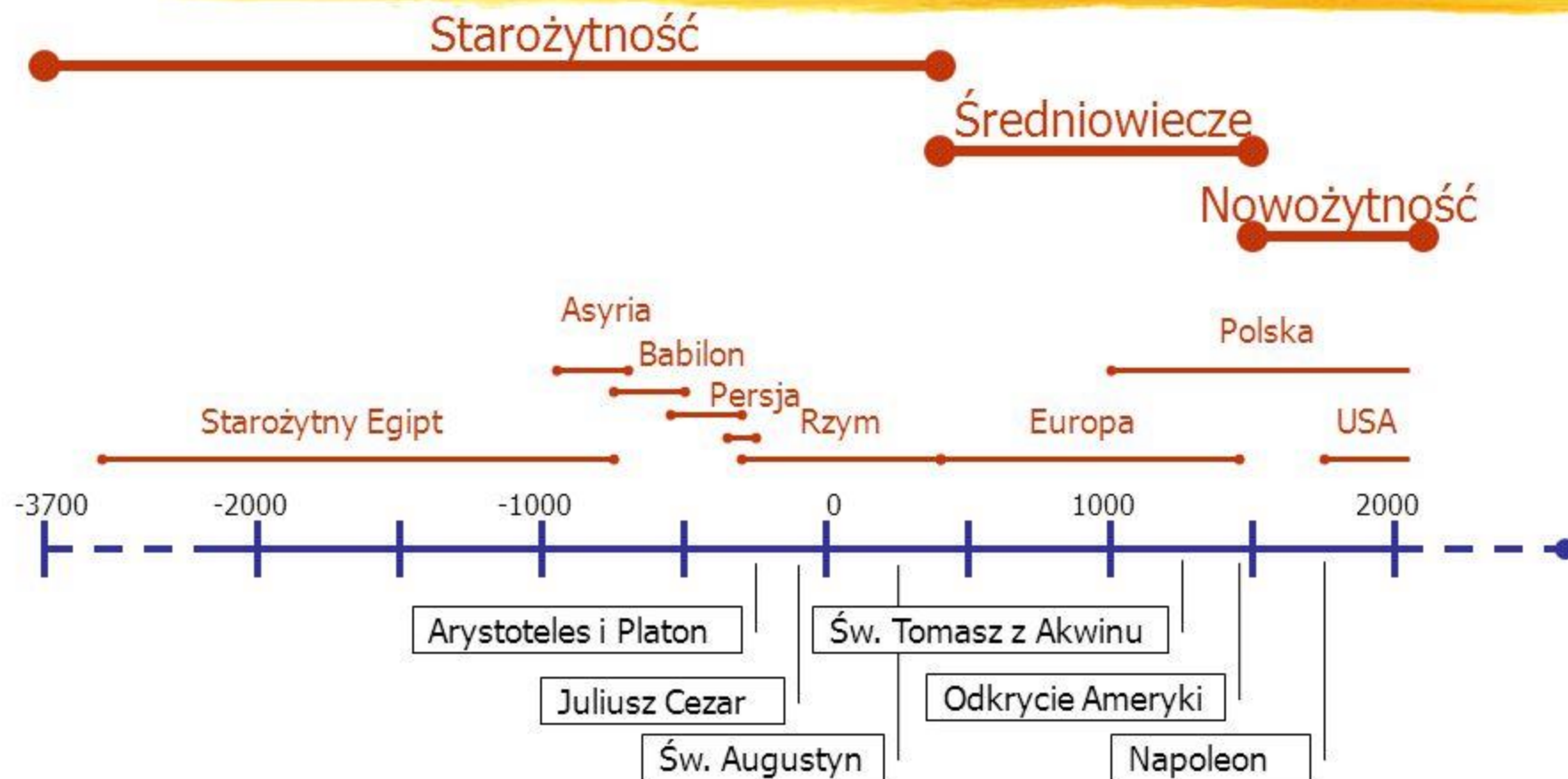
#6 TK

- Pierwsze fragmenty Starego Testamentu według niektórych pochodzą z XIII wieku przed Chrystusem (czasy Mojżesza)
- Spisany Dekalog na kamiennych skałach
- Największa część Starego Testamentu spisana zostaje podczas niewoli babilońskiej (VI w. p.n.e), ale jej ustne przekazy istniały dużo wcześniej. Wtedy też dużo tekstu wcześniej spisanego zostaje zredagowane.
- Wyjście z niewoli egipskiej (Mojżesz) ok. 1240r. p.n.e.
- Wg tradycji autorem całego Pięcioksięgu jest Mojżesz, ale to nie prawda
- Pięcioksiąg powstaje od X do V wieku przed Chrystusem.
- Najstarsze manuskrypty z III wieku przed Chrystusem.

Powszechna historia świata

Historia Izraela

Etapy powstawania Starego Testamentu

Ustne przekazywanie treści
objawionych (opowiadań,
rodowodów, pieśni).

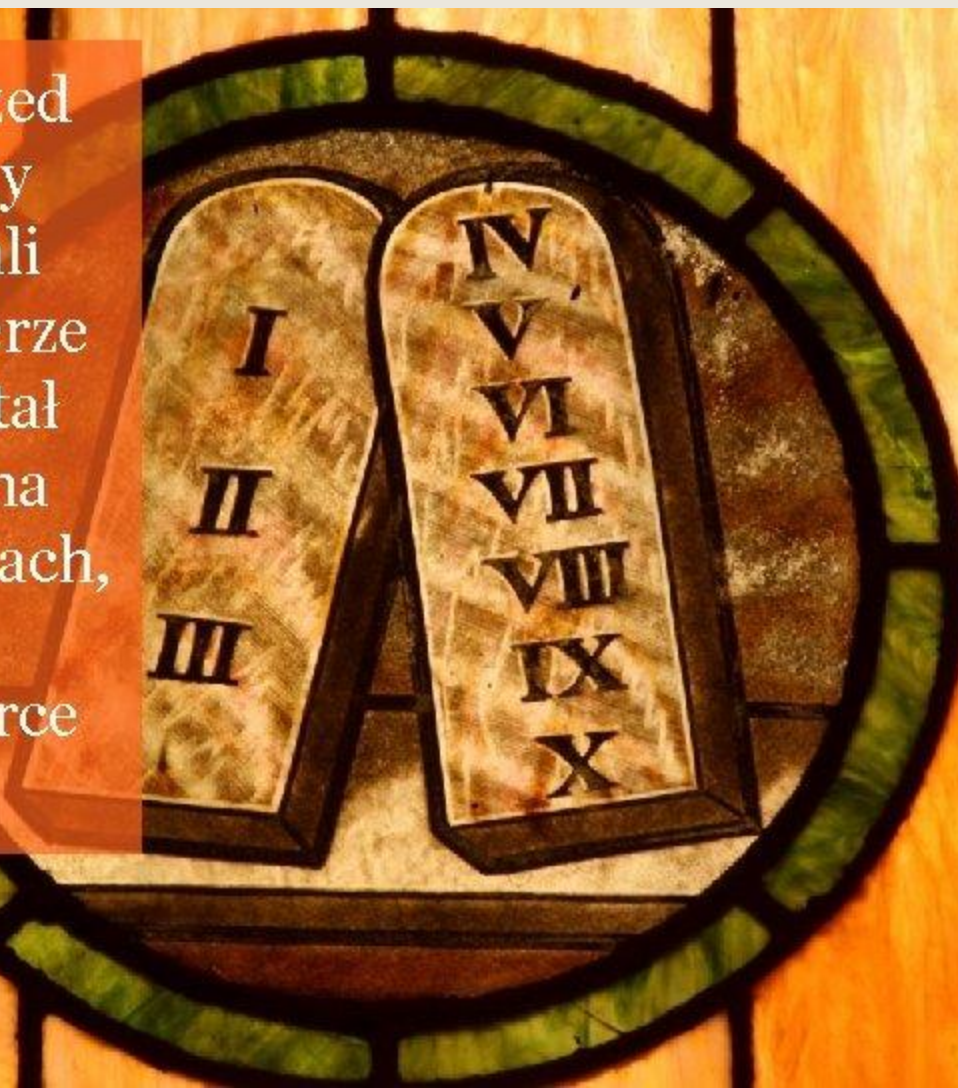
Spisanie fragmentów ksiąg
(ustnych przekazów).

Redagowanie ksiąg
i włączanie ich w skład
dzisiejszej Biblii.

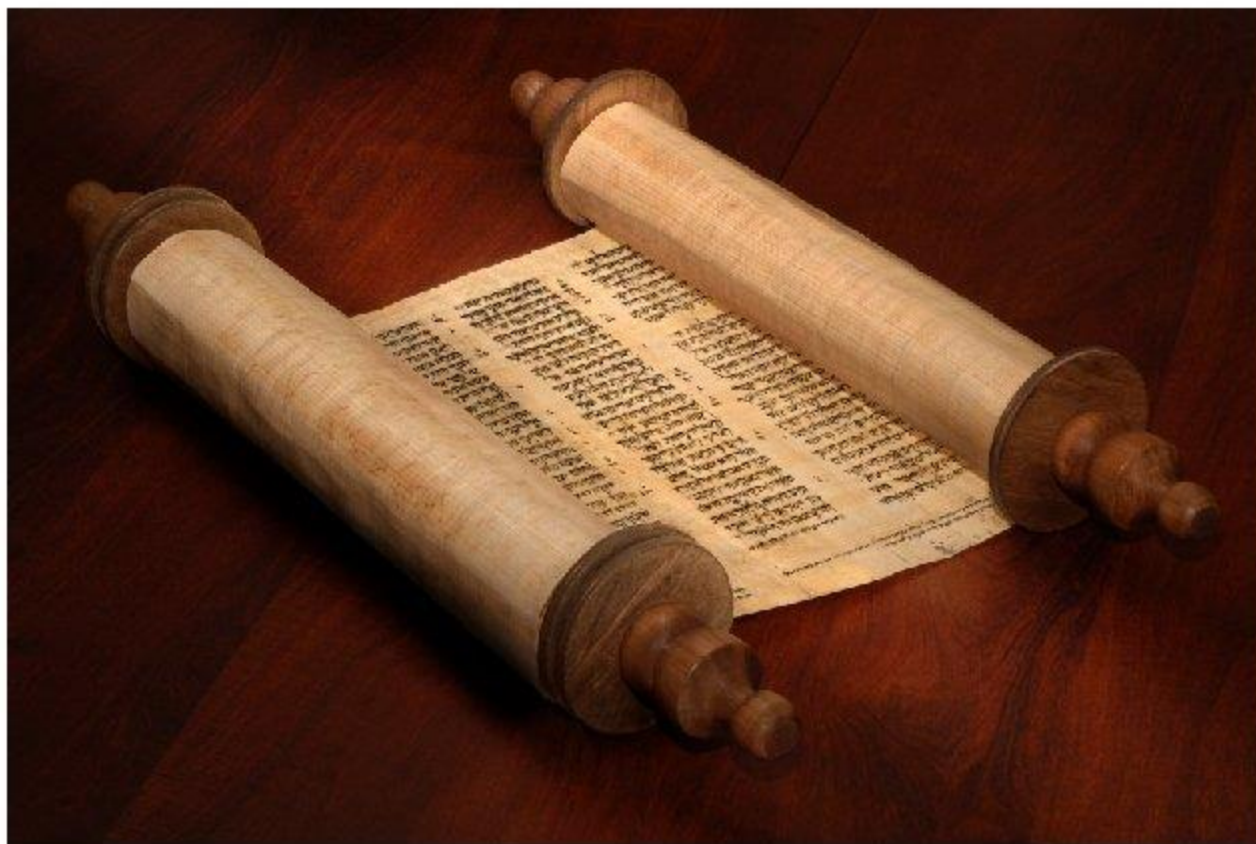

Święty Duch
strona katechetyczna

W XIII wieku przed
Chrystusem, gdy
Izraelici zawierali
z Bogiem przymierze
na Synaju, powstał
zapis Dekalogu na
kamiennych tablicach,
które zostały
umieszczone w Arce
Przymierza.

W tym samym
czasie powstają
pierwsze zbiory
pisane
opowiadań,
pieśni
i przepisów
prawnych.

W X wieku przed
Chrystusem, przez
nieznanego twórcę
została opracowana
obszerna historia
Izraela. Historię
narodu poprzedził
opis historii
stworzenia świata.

Podczas niewoli babilońskiej (VI wiek przed Chrystusem) wiele ksiąg zostało zniszczonych. Pojawiła się zatem potrzeba zebrania i utrwalenia zachowanych tradycji, co było bezpośrednią przyczyną tworzenia Biblii.

Dokonano wówczas redakcji pierwszych pięciu ksiąg biblijnych, które określano jako Pięcioksiąg Mojżesza lub Prawo [hebr. Tora].

T O R A

Księga Rodzaju

Księga Wyjścia

Księga Kapłańska

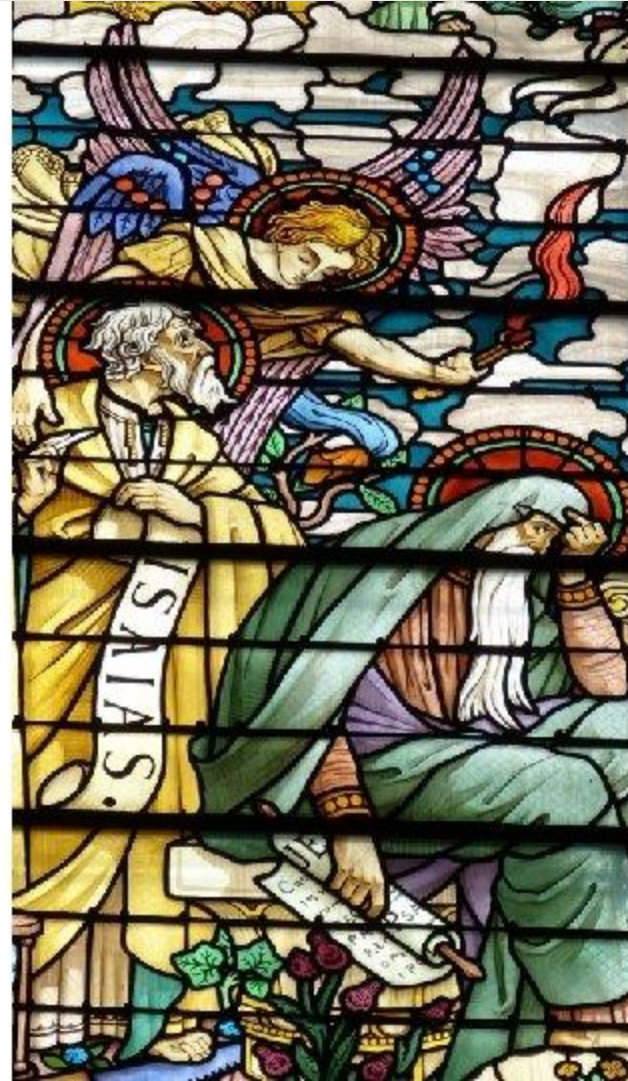
Księga Liczb

Księga Powtórzonego
Prawa

Święty Wojciech
strona katechety

Po Pięcioksięgu
następował zbiór ksiąg
prorockich [hebr. Newiim].

Etapy powstawania Nowego Testamentu

Wyróżniamy identyczne etapy, jak w formowaniu się ksiąg
Starego Testamentu.

Ewangelia była początkowo
głoszona ustnie przez samego
Jezusa.

Później spisano Jego słowa
i czyny.

Potrzeby związane
z powstawaniem wspólnot
chrześcijańskich, przyczyniły się
do powstania Ksiąg Nowego
Testamentu.

Jak spisywano Biblię?

Materiałem pisarskim były najpierw tabliczki gliniane lub wykonane z drewna i pokryte woskiem, na którym ryto litery.

Później spisywano na wstęgach papirusu lub pergaminu, zwijane w zwoje.

Gdy powstał Nowy Testament, znane już były kodeksy, mające wygląd dzisiejszej książki. Narzędziem pisarskim była trzcina lub ptasie pióro.

Języki, w których spisano Pismo Święte:

Język hebrajski

Stary Testament powstał, praktycznie cały, w tym języku.

Język aramejski

Stary Testament zawiera fragmenty spisane także w tym języku.

Język grecki

[starogrecki KOINE]

To język Nowego Testamentu.

■ Etapy:

- a) przedliteracki – przekaz ustny;
 - b) literacki – spisywanie pojedynczych opowiadań, łączenie ich w większe fragmenty i redagowanie.
-

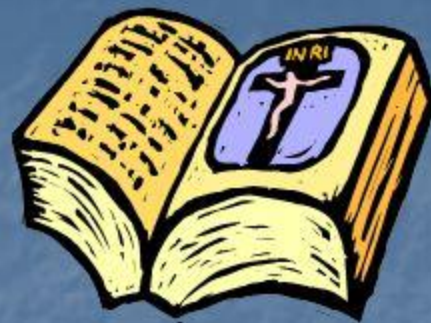
■ Czas powstawania:

- a) **Stary Testament** – przez ok. 1000 lat w okresie przedchrześcijańskim; pewne fragmenty pochodzą z XIII w., inne z ok. 200 przed Chr. Możemy ten czas podzielić na:
 - - przekazy ustne o patriarchach i wyjściu z niewoli egipskiej (od ok. XIX w. przed Chr.),
 - - spisywanie przekazów ustnych,
 - - ostateczna redakcja.
-
- b) **Nowy Testament** – do ok. 100 r. naszej ery; możemy wyróżnić następujące ramy czasowe:
 - – życie Jezusa do ok. 30 r.,
 - – ustny przekaz od ok. 30 r.,
 - – pierwsze zbiory pisane od ok. 50 r.,
 - – spisanie czterech Ewangelii od ok. 60 do 100 r.

Podział i liczba ksiąg

W katolickim kanonie jest 73- ksiąg biblijnych
Stary Testament zawiera 46- ksiąg
zaś w Nowym Testamencie jest 27- ksiąg

*Tak w ST, jak i w NT- ze względu na treść- można pogrupować księgi następująco:
historyczne, dydaktyczne i prorockie (profetyczne).*

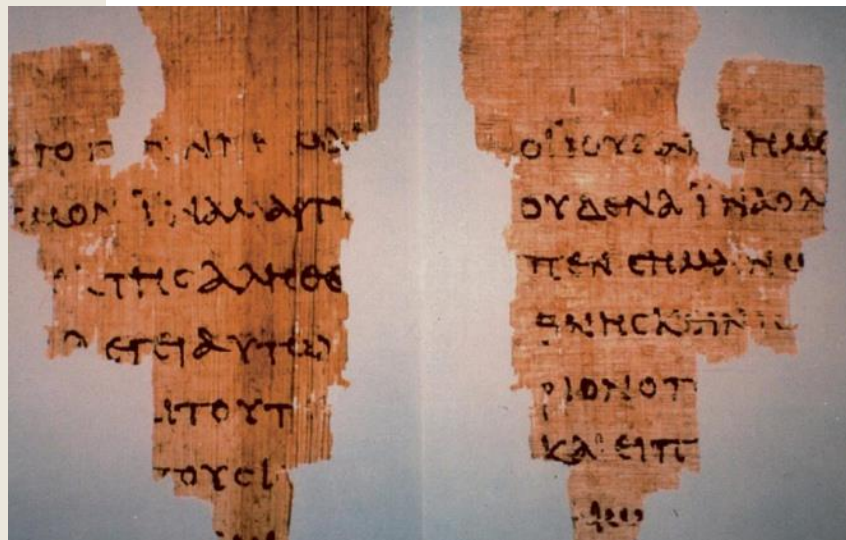

Część Grupa	Stary Testament (46 ksiąg)	Nowy Testament (27 ksiąg)
Historyczne	Rdz, Wj, Kpł, Lb, Pwt (Tora), Joz, Sdz, 1-2 Sm, 1-2 Krl, 1-2 Krn, Ezd, Ne, Rt, Tb, Jdt, Est, 1-2 Mch- (21)	Mt, Mk, Łk, J, Dz (Razem 5)
Dydaktyczne	Hi, Ps, Prz, Koh, Pnp, Mdr, Syr- (7)	• <u>Listy Pawła</u> (13): Rz, 1-2Kor, Ga, Ef, Flp, Kol, 1-2Tes, 1-2Tm, Tt, Flm Hbr <u>Listy katolickie</u> (7): Jk, 1-2P, 1-3J, Jud (Razem 21)
Prorockie	<u>Prorocy Więksi:</u> Iz, Jr, (+ Ba, +Lm), Ez, Dn	Apokalipsa św. Jana
	<u>Prorocy Mniejsi:</u> Oz, Jl, Am, Ab, Jon, Mi, Na, Ha, So, Ag, Za, Ml (Razem- 18)	

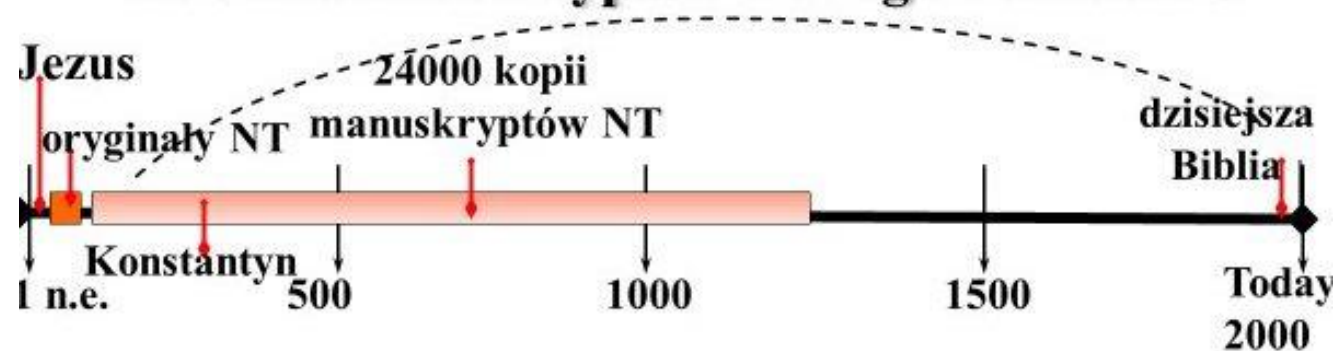

PROROCZA WIARY GODNOŚĆ BIBLII

A.MACHA

Oś czasu manuskryptów Nowego Testamentu

Biblia którą znamy została przetłumaczona z wcześniej istniejących manuskryptów, z których wiele datuje się na 100-300 r.n.e. Te źródłowe manuskrypty istniały długo przed Konstantynem I Wielkim czy innymi polityczno-religijnymi mocarzami.

3. Okres powstawania Biblii

Księga	Autor	Data powstania	Miejsce powstania
List Jakuba	Jakub	45	Jerozolima
List do Galacjan	Paweł	48	
Ewangelia Marka	Marek		
1 i 2 List do Tesaloniczan	Paweł	52	Korynt
1 List do Koryntian	Paweł	55	Efez
2 List do Koryntian	Paweł		Macedonia
List do Rzymian	Paweł	56	Korynt
Ewangelia Mateusza	Mateusz	58	Jerozolima
Ewangelia Łukasza	Łukasz	61	Rzym
Dzieje Apostolskie			
List do Kolosan	Paweł	61	Rzym
List do Efezjan			
List do Filemona			
List do Filipian			
1 List do Tymoteusza	Paweł	62	Macedonia
List do Tytusa		-	Korynt
2 List do Tymoteusza		67	Rzym
List do Habrajczyków	?		
List do Judy	Juda		
1 List Piotra	Piotr	68?	
2 List Piotra			
Ewangelia Jana	Jan	85	Efez
1 List Jana			
2 List Jana			
3 List Jana			
Objawienie Jana	Jan	96	Patmos

4. Analiza historycznej dokładności Biblii

& test dowodów
wewnętrznych

Kto jest autorem Nowego Testamentu?

Mateusz	apostoł
Marek	współpracownik Piotra
Łukasz	współpracownik Pawła
Jan	apostoł
Paweł	posłany osobiście przez Jezusa (Dzieje Apostolskie 9)
Jakub	najprawdopodobniej przyrodni brat Jezusa (przyrodni = ta sama matka)
Piotr	apostoł
Juda	Brat Jakuba, najprawdopodobniej przyrodni brat Jezusa (przyrodni = ta sama matka)

Najpopularniejsze fragmenty Biblii:

- ✓ Bible Gateway to jeden z największych portali biblijnych na świecie.
- ✓ Użytkownicy spędzają na nim 70 milionów godzin rocznie
- ✓ Ekipa Bible sprawdziła, które cytaty szukamy najczęściej:

- „Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne.” (Ewangelia wg św. Jana 3, 16)
- „Jestem bowiem świadomy zamiarów, jakie zamysłam co do was - wyrocznia Pana - zamiarów pełnych pokoju, a nie zguby, by zapewnić wam przyszłość, jakiej oczekujecie” Księga Jeremiasza 29, 11 [List wysłany przez Jeremiasza z Jerozolimy do Izraelczyków w niewoli babilońskiej]
- „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (List do Filipian 4, 13)
- „Wiemy też, że Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim dla ich dobra, z tymi, którzy są powołani według [Jego] zamiaru” List do Rzymian 8, 28

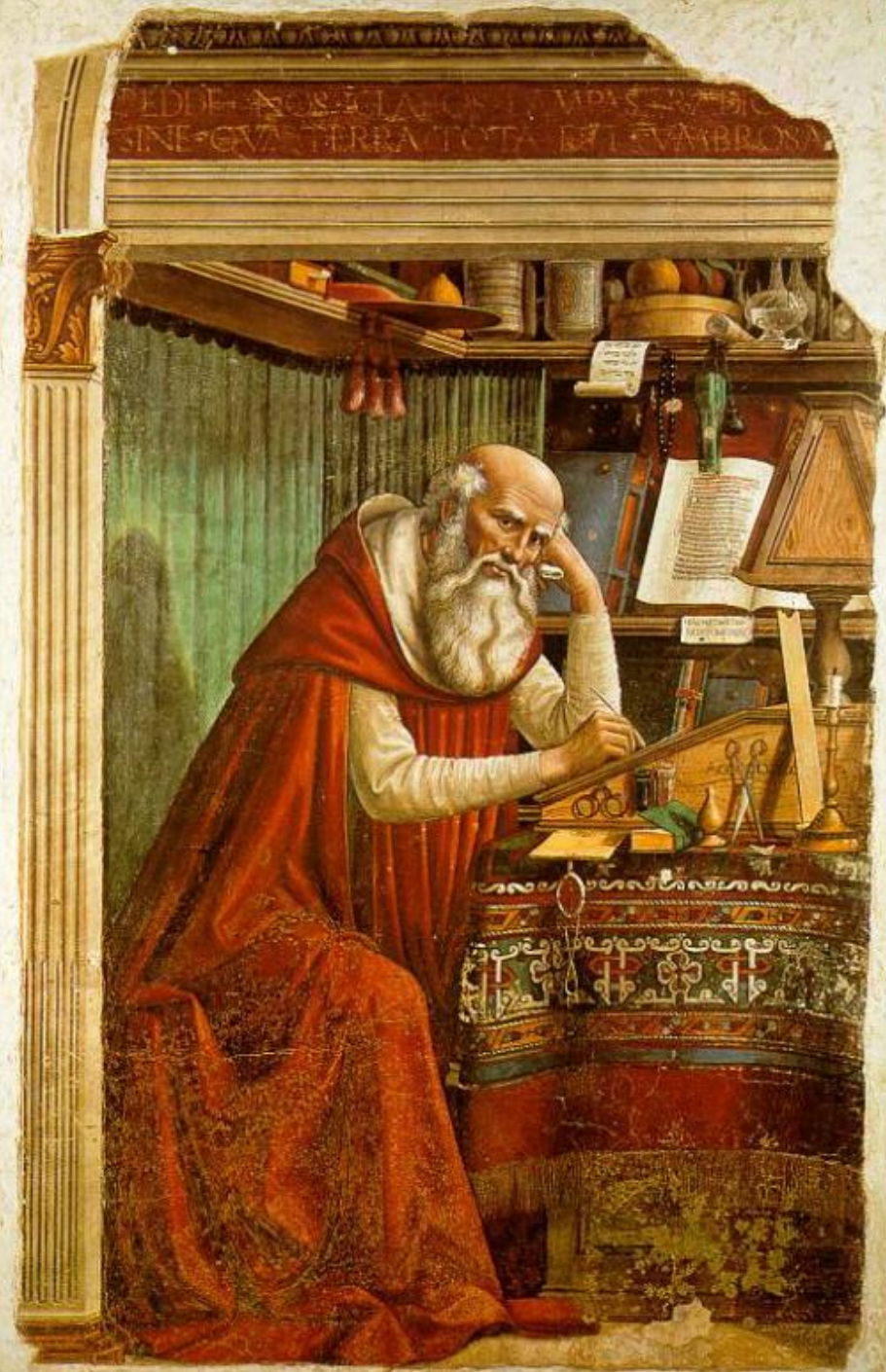
HYMN O MIŁOŚCI

Miłość cierpliwa jest, łaskawa jest.
Miłość nie zazdrości, nie szuka pokłasku,
nie unosi się pychą;
nie dopuszcza się bezwstydu,
nie szuka swego, nie unosi się gniewem,
nie pamięta złego;
nie cieszy się z niesprawiedliwości,
lecz współweseli się z prawdą.
Wszystko znosi, wszystkiemu wierzy,
we wszystkim pokłada nadzieję,
wszystko przetrzyma.

Miłość nigdy nie ustaje !

List Św. Pawła do Koryntian

New Village

WSPOMNIENIE ŚW. HIERONIMA

**„Nieznajomość
Pisma
Świętego jest
nieznajomością
Chrystusa”.**

Św. Hieronim